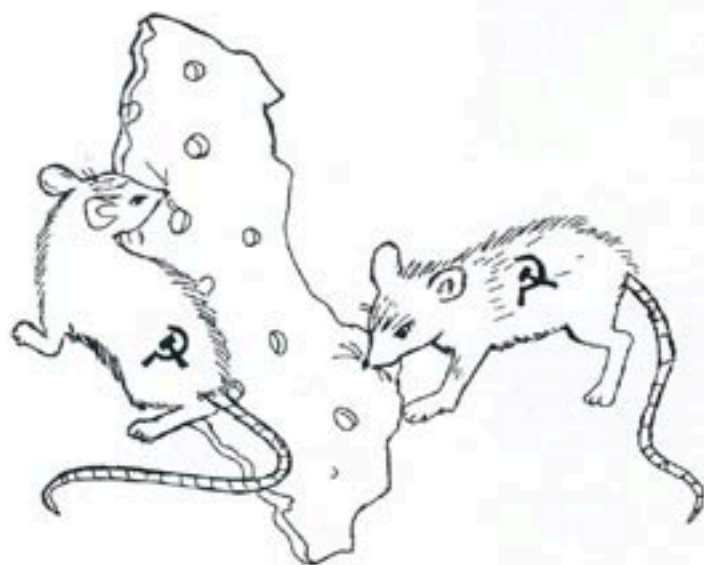

Läs om

Sovjets agenter i Sverige

UR INNEHÅLLET:

Socialiseringsåret 1975

Sverige och de mänskliga rättigheterna

Vad menar Sovjet med avspänning?

Kommunismen i Sydostasien

Brittiska Labour glider åt vänster

Det nya Etiopien

KGB i Sverige

Notiser

contra

mot socialism - för frihet

Oberoende politisk kvartalstidskrift

nummer 1 · 1976

KGB i Sverige

Den 8 september 1972 upphängs den danska fiskebåten "Windy Luck", 65 km från den svenska kusten, av en liten motorbåt. Den ensamme mannen i båten talade bruten tyska och engelska och försäkrade sig om att båten inte var "kommunistisk". Sedan förklarade han att han var sovjetisk flykting. Flyktingen togs ombord och motorbåten togs på släp. Fiskebåten satte kurs på Sverige. Då kom ett krigsfartyg mot den danska fiskebåten, ett fartyg med en grön flagga med hamnaren och skären (KGB:s flagga.) Det sovjetiska fartyget kom upp långsides med den danska båten, matrosen benämnde kalesprutorna och sovjetiska officerare med revolverer i händerna bordade båten och krävde att få genomgå båten. Skepparen, Arne Larsen, försökte blockera ingången till kajutan, men blev undanskaffad med orden: "När är det jag som ger order". När flyktingen återfanns hävdade Larsen att det var en medlem i bevakningen, men ryssarna fann mannens pass i motorbåten och tog honom med. Några veckor senare ramades den danska fisketåten Thomas Moeller utanför Gotland. Ett stort sovjetiskt fartyg körde, trots varnings signaler, på den lilla danska båten, i dagaljus och klart och lugnt väder. Den sovjetiska båten fortsatte med att företa danskens fiskeredskap, varefter den försvann österut. Incidenten skulle uppfattas som en varning till danska fiskare att inte ta upp flyktingar till havs.

Ovanstående berättelse är hämtad ur John Barrons bok KGB, som är en översikt över den sovjetiska hemliga polisens verksamhet i hela världen. Vi ska här försöka att ge en redogörelse för KGB:s och dess Östeuropeiska allierades verksamhet i Sverige.

Vid den sovjetiska ambassaden i Stockholm finns f.n. 35 ackrediterade diplomater, som därutöver finns ytterligare cirka 100 anställda. Svenska ambassaden i Moskva har bara en bråkdel av detta antal anställda. Den välkända brittiska organisationen, The Institute for the Study of Conflict, meddelade i en översikt häromåret att 44 av sammanlagt 142 anställda vid Sovjets ambassad i Stockholm var engagerade i den sovjetiska underrättelsetjänsten. Utöver dessa 44 finns ett stort antal agenter inom ramen för annan sovjetisk verksamhet, exempelvis bilföretaget Matreco, som tidigare har sålt några hundra bilar och året, med hundratalet anställda, varav åtskilliga ryssar, som inte ens har kunnat tala svenska. Svenska SAPO har vid upprepade tillfällen följt bilförsäljare från Matreco till militärt känsliga anläggningar, och företagets radioutrustning är så kraftig att den utgör

ett problem för den civila flygtrafikens radiokommunikationer.

Andra blockföretag för ryck underrättelseverksamhet är flygbolaget Aeroflot och turistbyrån Intourist (dessa har kontor med 200 meters mellanrum i Hötorgscity), samt den ryska rybetsbyrån APB. Säkert finns också företag med en helt annan fasad, dit misstankar inte riktas så lätt som de öppet ryska institutionerna.

Det finns sammanlagt nära 700 sovjetiska medborgare i Sverige. 35 har alltså diplomatisk status och 360 har arbetstillstånd. De återstående 300 har okänd verksamhet. Nå del är visserligen hemmafruar, men ett stort antal antas vara engagerade i underrättelseverksamhet. KGB:s och GRU:s (den sovjetiska militära underrättelsetjänsten) beräkna ha 300 agenter verksamma i Sverige.

KGB:s agenter har ofta visat sig vara osmidiga i sin verksamhet, något som underlättar SAPO:s verksamhet. Ett av de mer dramatiska exemplen var när sovjetiska diplomater på Kungsholmsgatan försökte kidnappa en sovjetisk avhoppare, mitt på ljusa dagen! Det skedde i samma kvarter som Stockholms polishus är beläget. Avhopparen räddades genom att han arresterades (kidnapparna hade diplomatisk immunitet, men tvingades inom kort lämna landet).

Tidigare var tredje ambassadssekreteraren vid Sovjets stockholmsambassad en av KGB:s toppar i Sverige. Han blev emellertid snabbt alltför hand och flyttades nyligen efter sex års verksamhet i Sverige. Kvar som ledande KGB-män är dock Alexander Telminov, Konstantin Tretjakov och Vladimir Kopytov. Förutom den sovjetiska ambassaden och de sovjetiska företagen har man ett höghus på Lidingö (Kostervägen 5 i Baggeby) helt till sitt förfogande.

Den sovjetiska underrättelsetjänsten samarbetar nära med Övriga Östeuropeiska underrättelsetjänster. Man har t.o.m. en överenskommen om arbetsfördelning. Genom denna överenskommenhet är det bara Östtyskland och Tjeckoslovakien som har någon nämnvärd verksamhet i Sverige (polackerna tycks bara finnas med helt obetydligt, liksom rumänerna; Övriga förefaller att vara passiva i Sverige, men då istället desto aktivare i andra länder).

Östtysklands hemliga underrättelsetjänst SED (Staatssicherheitsdienst) sorterar under MFS (Ministerium für Staatssicherheit). MFS/SED har sex huvudavdelningar, en för att skydda Östtysklands krigsmakt från väst, en för att infiltrera västerländska underrättelseorgan, en för att skydda näringslivet, en för att bekämpa

västspionage, en för att spåra underrättelseorganisationer och en för att skydda rustningsindustrin mot spionage. Till MFS knyts vidare ett antal vetenskapliga forskningsinstitut och liknande (exempelvis Deutsch-Nordische Gesellschaft i Berlin). De till MFS knutna organen bjuder ofta in utländska besökare till Östtyskland, ett utmärkt sätt att värva agenter.

Östtyskarna satsar stort på just Sverige. Ambassaden i Stockholm har tolv ackrediterade diplomater (Västtyskland, med fyra gånger så stor befolkning och en ännu större övertukt i handelsutbytet med Sverige har femton; Frankrike har 11). Förutom ambassaden finns i Stockholm ett konsulat, en turistbyrå, en representant för Deutsche Reichsbahn (Östtyska statsjärnvägarna) och ett kulturcentrum. Vidare finns representation för den Östtyska nyhetsbyrån ADN, för Östtysklands TV, för radio, för partiorganet Neue Deutschland och för veckotidningen Horizont. De Östtyska journalisterna i Sverige är utomordentligt ambitiösa då det gäller att samla in information, även om det av någon anledning inte skrivs särskilt mycket om Sverige i Östtyska tidningar...

Östtyskarna samarbetar nära med KGB, men är antagligen betydligt effektivare. Åtkilliga SED-agenter är dock kända till namnet av svenska SAPO, som dock hittills uppenbarligen ansett det vara bättre att hålla den under uppsikt än att avslöja den och utvisa den.

Förutom Östtyskland driver även Tjeckoslovakien spioneri i Sverige på entreprenad åt ryssarna. Liksom ryssarnas bilföretag Matreco har man fordonsföreljning som täckmantel. I tjeckernas fall traktorföreljning. Man satsar nu stort på lansering av den tjeckiska traktorn "Zetor". Zetor säljs till mycket fördelaktiga priser och har dessutom en serviceorganisation som är avsedd att övertyga skeptiska svenska lantbrukare om att man vågar satsa på något nytt. Kärnan i serviceorganisationen är en polsk helikopter, som rycker ut om det skulle uppstå fel på en Zetor-traktor. Helikoptern uppges vara extremt välutrustad inte endast med reparationsverktyg och reservdelar utan också med avancerad elektronisk utrustning. Helikoptern ses ofta "reparera traktorer" i samband med militära manövrar. I Sverige finns i övrigt sammanlagt en (!) helikopter som ägs av ett företag som inte är flygföretag. Denna helikopter ägs av Gullringshus, som använder den för att få överblick över nya småhusområden. Saab, Volvo, ASRA, LM Ericsson m fl företag hyr in en helikopter från ett flygföretag i de undantagsfall då man är i behov av en sådan.

Det kallas »avspänning«

"Kapitalisterna i hela världen och deras regeringar, kommer i sin strävan att erövra den sovjetiska marknaderna att sluta sina ögon för verkligheten och bli både blinda och dövstumma. De kommer att ge krediter som kommer att vara ett stöd till kommunistpartier i deras egna länder och de kommer att förse oss med råvaror och teknik för att bygga upp våra militära industrier, nödvändiga för vårt anfall mot våra leverantörer. För att formulera det annorlunda kommer de att arbeta med förberedelserna för sitt eget självsvord."

V.I. Lenin 1921

"De senaste åren har tydligt visat att i en tid av minskad internationell spänning rör sig den politiska barometern åt vänster. Vissa förändringar äger rum i förhållandena mellan kommunister och socialdemokrater i vissa länder, den anti-kommunistiska hysterin avtar och de västerländska kommunistpartiernas inflytande tilltar snarligt och spänningen minskar i Europa." L. Bresjnev 1967

ÖSTBLOCKET RUSTAR FÖR OFFENSIV

NATO:s generalsekretärare Joseph Luns har nyligen varnat för Östblockets uppbyggnad av offensiv militär kapacitet. Warszawa-paktens militära styrka blir alltmer offensiv, och Sovjet har idag en u-båtsflotta som är större än alla övriga länders u-båtsflottor tillsammans. (DN)

SOVJETISKA PILOTER I SYRIEN

Enligt den amerikanska underrättelsetjänsten skall Sovjet inom kort skicka en division MiG-25-plan till Syrien. MiG-25:orna är Sovjets mest avancerade plan och de skall i Syrien bemannas av sovjetiska piloter. (DN)

AGENTSKOLA

I Sovjet finns en skola som är specialiserad på att utbilda personer för underminerande verksamhet i Nord-Europa. Skolan ligger i de områden som erövrades av Sovjet från Finland under andra världskriget. Undervisningen sker på engelska, svenska och ryska. Skolan går officiellt under namnet "Frjöz Sirolg-stiftelsen". På ochenat står subversion, spionage, guerrillataktik i Nordeuropa, sabotage, fabriksockupation, underjordisk verksamhet, infiltration i statsadministration och industri samt stridsteknik. (minut)

HELSINGFORSAVTALET OCH SOVJET

Enligt Helsingforsavtalet skall de europeiska länderna bli möjliggöra äktenakap över nationsgränserna. Det finns många flagranta exempel på hur Sovjet bryter mot Helsingforsavtalet, ett aktuellt gillde den 32-åriga Österrikiska språklärarinnan Johanna Steinil, som under sin tjänstgöring i Moskva träffat den 31-åriga ryssen Alexander Sokolov. De hade bestämt sig för att gifta sig med varandra. Då Johanna gjorde ett kort besök i Wien vägrades hon återresettillstånd till Moskva. En hungerstrejk arrangerades av paret parallellt i Moskva och Wien utan att de ryska myndigheterna gav efter. (NSZ)

HELSINGFORSAVTALET

talat om att de fördragslutande parterna skall underlätta kontakter över gränserna. Den Sattyska regeringen har nyligen låtit förstärka järnridån och utrustat området mellan Österråden (vid Travemünde) och Elbe med 16.000 ddsautomater, som skjuter järnföremål i alla riktningar om gränsområdet beträds. (NK)

KATEDRAL BLIR ATIST-MUSEUM

Den åttahundraåriga katedralen St Sophia i Polotsk i Vitryskland har nyligen gjorts om till Sovjets fjärde (och Vitrysklands första) museum för ateism. Museets huvuduppgift är att sprida ateistisk propaganda och att utbilda "kvalificerade ateister". (ADRESS)

SOVJET PÅ KOLAHALVÖN

De sovjetiska styrkorna i Leningrads militärområde består av 8 divisioner och 85.000 man. Man har 1700 stridsvagnar och mellan 150 och 200 attackplan. Styrkans viktigaste mål vid en eventuell konflikt torde vara att ge landbaserat stöd till den sovjetiska ishavarflotten. Detta enligt den militära faktskriften "International Defence Review".

På Kolahalvön finns två sovjetiska infanteridivisioner och i Murmanskområdet finns ytterligare en brigad marinsoldater. Det finns inget attackflyg stationerat på Kola-halvön, men sarton (!) flygplatser på halvön gör att man är beredd för snabba omDispositioner. Och det finns sammanlagt 2000 landstigningsbåtar stationerade på Kolahalvön.

Uppbyggnaden av de militära styrkorna på Kolahalvön är snabb, något som också framhållits av US Stig Synnergren i den strategiska lägesöversikten 1975. International Defence Review redovisar den anslade tillväxten av de ryska stridskrafterna i Europa under de senaste åren. Och man kan räkna med att tillväxten på Kolahalvön varit snabbare än genomsnittet. IDN säger att sovjetiska europeiska styrkor bara sedan 1970 fått 4000 stridsvagnar av modell T-62 samtidigt som man fått ett tillkott på 5.000 bepansrade trupptransportfordon. Artilleriet har på två år fått tusen nya kanoner. Man har utvecklats nya attackhelikoptrar, självgående artilleripjäser och nya taktiska attackflygplan som kan tjänstgöra även i dåliga väderförhållanden. (AP)

Sverige och de mänskliga rättigheterna

Sverige låter ofta sin röst göra sig hörd i protest mot brott mot de mänskliga rättigheterna, åtminstone om de inträffar i något land utanför Ostblocket. Med betydligt mindre bokstäver talas det om att Sverige har vägrat att biträda vissa avsnitt i ett flertal internationella konventioner om mänskliga rättigheter. Det gäller då avsnitt som behandlar utbildning, rätten till valfrihet på utbildningsområdet för elever och lärare. De senaste årens utveckling i Sverige på utbildningsområdet har inneburit att Sverige har tagit ytterligare betydelsefulla steg bort från vad som är internationell praxis och internationell syn på mänskliga rättigheter. Det fåtal alternativa utbildningsanstalter som har funnits har tvingats stänga. För några år sedan fanns det ett tjugotal privata skolor på grundskole- och gymnasienivå, nu finns bara ett par stycken kvar (ett par är dessutom under utveckling).

Från konventionssynpunkt är det framförallt möjligheterna att inom skolans ram anordna religiös undervisning som har uppmärksammats, men med denna utgångspunkt har även mer generella regler om valfrihet ställts upp.

Europarådet antog 1950 en konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Till konventionen fogades ett tillägg 1952, där den andra paragrafen lyder: "Ingen må förvägras rätten till undervisning. Vid utövandet av den verksamhet staten kan påta sig i fråga om uppfostran och undervisning skall staten respektera föräldrarnas rätt att tillförsäkra sina barn en uppfostran och undervisning, som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa och filosofiska övertygelser."

Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna är, till skillnad från FN:s konvention, bindande för de stater som skrivit under konventionen. När konventionen behandlades av regering och riksdag 1953 gjordes emellertid väsentliga reservationer mot den ovan citerade paragrafen. För det första förklarades att Sverige inte kunde nedge föräldrar rätt att under hänvisning till sin filosofiska övertygelse få befrielse

från delar av den allmänna skolans undervisning och för det andra förklarades att befrielse från de allmänna skolornas kristendomsundervisning endast kunde ges för dem som fått (av staten godkänd) annan tillfredsställande religionsundervisning. För det tredje lät den svenska regeringen meddela att man inte uppfattade tilläggsprotokollets andra paragraf såsom behandlande några ekonomiska frågor; Sverige skulle alltså inte tolka innehållet som att staten tvingades ge bidrag till icke statliga skolor. I motiveringen till den svenska regeringens vägran att godkänna Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna i denna del hette det bl.a. att "Artikel 2 måste ses mot bakgrunden av förhållanden i andra länder, där den historiska utvecklingen av undervisningsväsendet följt delvis andra banor än i Sverige".

Unesco antog en konvention mot diskriminering i undervisning 1960. Konventionen godkändes av den svenska riksdagen först 1967. Det finns mot Unescos konvention inga möjligheter till reservationer. Konventionen måste antas till sin helhet. I artikel 3 i denna konvention heter det att de fördragslutande staterna skall inte tillåta någon skillnad, annat än på grund av förtjänst och behov, då det gäller skolavgifter, stipendier eller studiehjälp. Staten skall inte heller tillåta att myndigheternas bistånd till läroanstalter inskränks eller utökas på grund av att eleverna tillhör en viss grupp. I artikel 5 heter det att det är väsentligt att respektera föräldrars frihet att välja andra läroanstalter än de offentliga. I samma artikel sägs att barnen skall tillförsäkras en religiös och moralisk uppfostran i enlighet med deras egen övertygelse. Det är särskilt intressant att i Unescos konvention noteras att såväl den ekonomiska (artikel 3) som innehållsmässiga (artikel 5) aspekten av undervisningen behandlas. Dagens officiella svenska politik är nämligen att det står medborgarna fritt att starta egna skolor, men att bidrag till dessa ej utgår från staten

eller andra myndigheter annat än i extrema undantagsfall. Den som vill placera sina barn i en oberoende undervisningsanstalt tvingas härigenom att betala skolavgiften två gånger, dels via skatteödeln och dels i form av terminsavgifter.

I FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna heter det i artikel 18 att "envar har rätt att, ensam eller i gemenskap med andra offentligt eller enskilt utöva sin religion genom undervisning, andaktsövningar...". FN:s deklaration är alltså till sitt innehåll, i motsats till Europarådets och Unescos konventioner, begränsad till religiös undervisning. Men inom FN pågår sedan många år ett arbete rörande de mänskliga rättigheterna och har dessa skall skyddas i konventioner. På uppdrag av FN har den indiske parlamentarikern och juristen Asocot Krishnaswami utarbetat en rapport med namnet "Study of discrimination in the matter of religious rights and practices." Krishnaswami diskuterar särskilt frågan om sambandet mellan rätten att driva självständiga skolor och finansieringen av dessa. Krishnaswami menar att finansieringsfrågorna faller utanför religionsfriheten i trängre mening, men framhåller samtidigt att de har utomordentligt stor praktisk betydelse och att finansiella åtgärder lätt kan missbrukas till förfång för olika grupper i samhället. Staten bör inte behandla olika grupper olika då det gäller statsunderstöd eller skattebefrielse, menar Krishnaswami. Krishnaswamis resonemang bör naturligtvis vara tillämpligt även för dem som av andra än religiösa skäl vill ge sina barn undervisning utanför det ordinarie skolsystemets ram.

FN:s generalförsamlingens tredje kommitté har också behandlat frågan om undervisningsanstalter utanför det statliga skolväsendet. Kommittén har lagt fram ett utkast till överenskomst rörande ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. I artikel 14 i utkastet heter det att fördragslutande stat skall åtaga sig att respektera föräldrarnas rätt att för sina barn välja andra skolor än den som upprättas av de offentliga myndigheterna; skolorna skall dock uppfylla de pedagogiska minimikrav som staten fastställer eller godkänner.

På det internationella planet arbetar Sverige ofta aktivt för att slå vakt om de mänskliga rättigheterna i andra länder. Utgångspunkten tycks ofta vara att Sverige i alla avseenden lever upp till vad som kan krävas. I fyra artiklar på detta uppslag visar vi att det finns en hel del att ändra på i Sverige, och då kanske framförallt på utbildningsområdet.

Sveriges politik på skolområdet rör sig uppenbarligen i de yttersta gränsmarkerna för vad som är tillåtet eller vad som rekommenderas i olika internationella överenskommelser. I vissa fall torde den förda politiken stå i strid mot av Sverige ingångna avtal om respekt för de mänskliga rättigheterna. Den fria evangeliskt-lutheriska kyrkans församling S:t Martin vägrades exempelvis häromåret att anordna den undervisning man önskade. Frågan fördes inför europarådets kommission för de mänskliga rättigheterna. En vecka innan dennes utslag skulle offentliggöras, och då den svenska regeringen säkerligen under hand fått kännedom om utslaget innehåll, gjorde man från regeringen en fullständig reträtt. Församlingen fick alla de tillstånd man sökt, trots att regeringen tidigare uttryckligen vägrat dessa.

Sven Enberg

VEM SKALL VÄLJA SKYDDSOMBUD?

Syndikalisternas veckotidning "Arbetaren" berättar i sitt nummer av den 3 oktober om hur en grupp syndikalistiskt anslutna skogsarbetare i Västerbotten nekats att utse ett eget skyddsombud genom ingripande av Skogsarbetareförbundet (som är LO-anslutet). Skyddsombud skall enligt arbetarskyddslagen utses av lokal facklig organisation, som är bunden av kollektivavtal. Om sådan organisation inte finns skall skyddsombudet utses direkt av arbetstagarna. Samtliga medlemmar i det aktuella huggarlaget är medlemmar i SAC och de utvald en SAC-medlem som skyddsombud. Skogsarbetareförbundet menade emellertid att man hade rätt att utse skyddsombud, oavsett att man inte hade några medlemmar i det aktuella huggarlaget. Man utvald en utomstående person placerad i lycksele. Den statliga yrkesinspektionen gav skogsarbetareförbundet rätt och vägrade således att godkänna arbetarnas eget skyddsombud. Förtaget, SOA, stog helt utanför konflikten. (SAC= Sveriges Arbetares Centralorganisation, är en syndikalistisk fackförening med cirka 20.000 medlemmar utanför LO. Man har framförallt medlemmar bland byggnadsarbetare och skogsarbetare, men täcker i princip hela arbetsmarknaden.)

Så behandlas östflyktingar

För några månader sedan kunde man i vissa tidningar läsa om en ung tjeckoslovak som försökt begå självmord ombord på planet från Stockholm till Prag. Man hade tidigare lyckats ta sig till Sverige och här hade man begärt politisk asyl. Det hade man inte fått. Eftersom man i Tjeckoslovakien inte ägnat sig åt politisk verksamhet, var man inte att betrakta som politisk flykting. Trots att han, om han tvingades återvända till Tjeckoslovakien, skulle dömas för "republikflykt" till ett sannolik flerårigt fängelsestraff. Detta är emellertid inte tillräcklig anledning för att bevilja politisk asyl och den unge tjecken blev förvisad från Sverige. Varje år tvingas ett par hundra flyktingar från Östeuropa tillbaka till sina hemländer, trots att de lyckats ta sig till Sverige. De anses inte vara politiskt förföljda, eftersom de i hemlandet inte ägnat sig åt politisk verksamhet. Att sådan verksamhet är förbjuden och straffbar om den inte sker inom kommunistpartiets (eller i ett par länder även kommunistpartiets marionettpartiers) ram tar de svenska myndigheterna inte någon hänsyn till. Och om en person från Östeuropa tagit sig till ett land som har en ännu mer tvivelaktig behandling av flyktingar från Götblocket (exempelvis Finland, som utan vidare skickar tillbaka så gott som alla som tar sig över den sovjetisk-finska gränsen) kan man räkna med att från Sverige bli skickad till detta land. Då är det detta land som av Sverige påstås ansvaret för flyktingen ifråga. Att landet sedan inte känner något sådant ansvar är en sak mellan flyktingen, det aktuella tredje landet och flyktingens hemland.

Sedan flera år pågår en utredning om justering av bestämmelserna, men några ändringar har än så länge inte genomförts. Varje år drabbas fortfarande ett par hundra östeuropeiska flyktingar av Sveriges inhumana flyktingpolitik.

Vi har i ett tidigare nummer berättat att den svenska regeringen anmält för Europarådet av fyrtio mödrar i Hesselby, eftersom de anser att den nya förskolelagen strider mot Europakonventionens första tilläggsprotokoll.

Häromåret fick den fria evangeliska församlingen, S:t Martins församling, i Stockholm, rätt att ordna egen religionsundervisning, som ersättning för religionsundervisningen i grundskolan. Man hade i åratal vägrats detta av regeringen, men fört frågan vidare till Europadomstolen. Någon vecka innan domen skulle offentliggöras, men då den i princip var klar, fick församlingen plöteligt det begärda tillståndet, varefter något utslag från domstolen aldrig publicerades.

Nu är det Lohmannaförbundet, en från LO fristående organisation, som organiserar ungefär en fjärdedel av SJs lokförare, som har anmält Statens Avtalsverk för Europadomstol. Avtalsverket vägrar nämligen att sluta kollektivavtal med Lohmannaförbundet, som har ungefär 1100 medlemmar. Lohmannaförbundet vägrar t.o.m. att sluta hängavtal. Frågan har tidigare behandlats av Europarådet i Strasbourg, och detta föreåkade medla mellan staten och Lohmannaförbundet. Svenska staten avvisade medlingsföretaget, varefter rådet beslutat att saken skulle föras vidare till Europadomstolen. Av 6000 anmälningar som behandlats vid Europarådet har endast 120 hittills förts vidare till Europadomstolen. Som nu skall bedöma om regeringens (avtalsverkets) avtalsvägran strider mot den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna. (VFA)

Kommunismens rätta ansikte

Sanningen om kommunismen i Sydostasien börjar komma fram

I föregående nummer av Contra fanns en för Sverige unik sammanställning över utvecklingen i Indokina efter det kommunistiska maktövertagandet. Sedan sammanställningen gjordes har ytterligare informationer sipprat ut, varför vi gjort ytterligare en sammanställning, som visar den senaste tidens utveckling.

Informationerna blir dock successivt allt sparsammare. Den 22 oktober utvisades således Koichi Hamasaki från den japanska tidningen Yomiuri Shinbun från Sydvietnam. Efter Hamasakis utvisning återstår bara fyra journalister från icke-kommunistiska länder i hela Syd-vietnam: AFP:s korrespondent, den japanska redaktionens korrespondent, den japanska nyhetsbyrån Kyodos korrespondent och korrespondenten för Far Eastern Economic Review i Hongkong. Fyra kommunisternas maktövertagande rörde sig hundratal journalister fritt i landet. I Kambodja finns inga utländska journalister över huvud taget.

I Sydvietnam pågår enligt uppgifter i radio Hanoi den 27/10 en "förbittrad kamp", uppenbarligen mellan kommunistiska styrkor och de anti-kommunistiska guerrillagrupper som vi berättade om i förra numret av Contra. Radio Saigon berättade samma dag om att tusentals vietnamesiska soldater gömmer sig i djungeln, och att man försöker "övertala dem att ge sig".

Nyligen utgavs en lista över i Syd-vietnam förbjudna böcker, den inkluderade bl.a. Solajenitayn och Pasternak, men även exempelvis Arthur Koestler och Françoise Sagan. Den kände buddhistiske ledaren Thich Tri Quang arresterades i september, liksom en rad kinesiska affärsmän. Affärsmännen arresterades därför att de bedrev affärsverksamhet.

Vidare har alla privata skolor i Sydvietnam förstatligats. De privata skolorna svarade för ungefär två tredjedelar av undervisningen i Syd-vietnam. De hade avgifter på mellan 4 och 15 kronor i månaden. Staten, liksom de olika kyrkorna bidrog med pengar till skolornas drift. Förstatligandet av privata skolorna går framfyllt ut över de katolska skolorna. Kristendomsundervisningen i dessa kommer nu att erättsas med undervisning i marxism-leninism.

Utsmugglade brev från Sydvietnam är intressant och skakande läsning. Till REC riktas en vädjan om att fortsätta sändningarna på vietnamesiska

från Singapore, så länge det finns en penny kvar, och via katolska kyrkan har andra brev smugglats ut. Vi återger här delar ur ett brev från en sydvietnamesisk biskop: "Generalkonvikarie Truc har dödats. Hans biskop Nguyen Huy Mai har kidnappats. Den nys utnämnde biskopen Phan Thiet har tillsammans med ett stort antal missionärer, vietnamesiska präster, seminarister, ordensfruar och kristna släpats bort. Man vet inte vad som hänt dem".

Flacidus Dien är en katolik som på djungelstigar tagit sig ur landet och till Rom. Han berättar att all egendom och alla jordbruk har övertagits av staten. Alla butiker förvaltas av staten. Alla måste kl. 6 på morgonen infinna sig för arbete vid särskilda uppsamlingsplatser. Arbetet, som gäller även barn, pågår till sex på kvällen. Den som inte infinns sig till upploppet får ingen mat, och inte de tre kronor som är dagslön. Efter arbetet tvingas unga flickor, ogifta kvinnor och kvinnor som tjänstgör som prostituerade åt de nordvietnamesiska soldaterna. Lärare och lärarinnor måste delta i ideologiska omkollningskurser. De som vägrar blir avrättade.

Amerikanska underrättelsekällor uppger att 30.000 människor avrättats av kommunisterna bara i området kring "Kina-bukten" utanför Da Nang. Pöten från avrättningsplatsen har smugglats ut till väst. Ytterligare tiotusentals människor har avrättats i det centrala höglandet. En CIA-rapport har uppskattat antalet dödade och avrättade vietnameser efter kommunisternas maktövertagande till cirka 250.000. Brittiska underrättelsekällor uppger dessutom att förberedelser pågår för en utrensningsskampanj i jätteformat i Saigon-området, som hitintills klarat sig förhållandevis lindrigt undan. Sydvietnamesiska agenter uppskattar att sammanlagt en miljon människor kommer att få sätta livet till i påbörjade och planerade utrensningsskampanjer.

I Laos rapporteras nu 1.500 ryssar befinna sig. Landet tycks via Nordvietnam, ha blivit en sovjetisk koloni, trots att man har gemensam landgräns med Kina. Från Laos rapporteras fortsatta strider. Neo-trupper uppges tillvis ha spärrat vägen mellan Luang Prabang och Vientiane. Men samtidigt har tiotusentals neos flytt från Laos och 30.000 lever nu

i flyktingläger i norra Thailand.

Bland flyktingarna finns helt säkert kommunistiska agenter insmugglade. Målsättningen står helt klar. Laos inrikesminister Soumarathom har officiellt förklarat att "nordostprovinserna i Thailand och Laos blir förr eller senare förenade".

Från Kambodja berättas att barn i sexårsåldern tas från sina föräldrar och sätts i statliga uppfostringsanstalter. Flyktingar från olika delar av Kambodja har berättat om detta och den kambodjanska radion har berättat om ett sådant uppfostringscentrum i provinsen Kompong Cham. Centret innehåller flera hundra barn under 13 år, som undervisas i ämnen som politik, kultur, revolutionära sånger, organisation och disciplin. Målsättningen uppgavs vara att uppfostra kommande generationer till fulländade revolutionärer.

På det militära planet rapporteras tre anti-kommunistiska guerrilla-organisationer vara i verksamhet i Kambodja. De har lagt sig i bakhåll för kommunisttrupper, fritagit en rad fångar och satt upp en radio-station, som dagligen sänder på franska och khmer.

Prins Sihanouks korta besök i Kambodja resulterade i att ett femtiotal av Sihanouks närmaste medarbetare beslöt sig för att stanna utomlands i Frankrike, där "de grundläggande fri och rättigheterna respekteras." Ett exempel på hur man behandlar de människor som överlever dagens förhållanden i Kambodja är att man tvingat alla att byta namn, för att försvåra för privatpersoner att återfå nya kontakter med vänner, släktingar och bekanta, som man förlorat kontakten med under kriget.

I Nordvietnam tycks inte rycket ha ändrat sig. Nordvietnam har Sydostasiens lägsta levnadsstandard, och inget utöver livets absoluta nöd-torft går att uppbrija. Det som i Sydvietnam tillhör dagliga konsumtionsvaror är i Nordvietnam en ouppnåelig lyx. En utländsk turist berättar hur han frågade efter pris på ett dragspel i ett av Hanoi varuhus. Dragspelet hade inget pris. Det var det enda som fanns och var alltför värdefullt för att säljas, även om man skyltade med det.

Förbindelserna mellan Nord- och Syd-vietnam avbröts för privatpersoner

Malaysisk guerillasoldat

bara sex veckor efter kommunisternas maktövertagande i Sydvietnam. Från nordvietnamesernas sida blev man orolig över vilken effekt motorcyklar, radioapparater, kameror, kylfläktar osv skulle ha på den nordvietnamesiska befolkningen.

Ransoneringsarna i Nordvietnam är hårda, vilket tvingar flertalet att handla på svarta börsen. Ransoneraren ger 4 meter tyg till kläder varje år och 300 gram kött i månaden (i Saigon har man nyligen infört ransonerings på 1 kg kött i månaden). Ris är ransonerat till mellan 14 och 22 kg per månad, beroende på personens yrke.

Kyndigheterna har drivit flera kampanjer mot de svarta marknaderna, men det är svårt att slå ihjäl den fria företagsandeten, särskilt i ett kommunistiskt samhälle där den fria marknadens andel av varuomsetningen skall svara för hela utjämningen av tillgång och efterfrågan. Andra kampanjer drivs mot korruption och nepotism, men med lika begränsad framgång.

De utlänningar som har haft möjlighet att se andra delar av landet än de som visas upp vid officiella besök berättar om att människor sover på gatorna i de fattigare delarna av Hanoi och att den stora katolska katedralen i Hanoi är igenbesatt av myndigheterna. Det är mycket svårt för såväl katoliker som buddhister att utöva sin religion i Nordvietnam, trots myndigheternas försäkringar om motsatsen.

I Burma rapporteras om strider mellan regeringstyrkor och Pekingvänliga guerillaförband i Shan-provinsen i norra Burma. Vid en sammandrabbning uppges 32 soldater från regeringsidan ha dödats, 63 sårats och fyra saknade.

MALAYSIA HÄSTA?

Under åren 1948-1960 kämpade en kommunistisk guerillarörelse för att gripa makten i Malaysia. 1960 ansågs den vara slutgiltigt krossad och det är förstås nu, efter de indokinesiska staternas fall, som den åter börjar göra sig påmind.

1960 flydde de 400 sista guerillasoldaterna över gränsen till Thailand och en femtonårig fredsperiod inleddes i Malaysia. Nu uppger emellertid officiella källor i Kuala Lumpur att det finns 2000 guerillasoldater i landet. Under året har åtakilliga attacker mot polisstationer, soldater, offentliga byggnader, vägar och broar inträffat. 50 poliser och soldater har dödats och 250 har sårats under 1975. Guerillan har främst inriktat sig på korta överraskningsanfall och snabba reträtter. Men sådana har utförts även i städer och andra samhällen.

Mycket oroande är att guerillan nu fått tillgång till moderna vapen - vapen som kommer från Indokina. Vapenarsenalen består bl.a. av amerikanska M-16 k-pistoler och M-79 granatkastare, som kommer från tidigare amerikanska förråd i Vietnam.

Hegeringen inledde i oktober en motoffensiv mot guerillan. Man skall försöka tillämpa samma taktik som så framgångsrikt slog ned den 10.000 man starka guerillarmén i kriget 1948-1960. Särskilda säkerhetsåtgärder, ett utbyggt hemvärn och en armé redo att föra djungelkrig är de tre redskapen i den malaysiska regeringens arsenal mot guerillan. Man var framgångsrik 1960, men sedan dess har den strategiska situationen försämrats högt avsevärt. Kommunisterna har lättare att föra fram vapen och utrustning och USA är knappast längre någon allierad att lita på för Malaysia.

Malaysia har ungefär 12 miljoner invånare, 47% är malajer, 34% kineser och 9% indier. Kommunisternas guerillasoldater rekryteras främst bland den kinesiska minoriteten, och guerillaledaren Chin Peng är av kinesisk härkomst. Chin Peng deltog i överläggningar med den blivande premiärministern Tunku Abdul Rahman 1955. När överläggningarna bröt samman förklarade Peng att han skulle ge sig ut i djungeln och vidare: "Vi kommer aldrig att ge upp och vi kommer att kämpa till sista man." Nu har man alltså tagit upp kampen igen efter femton års fred. Man tycks i första hand ha inriktat sig på poliser och andra lagens väktare av kinesisk härkomst. Målsättningen torde vara att genom närlingsaktioner sänka moralen i det malaysiska samhället.

Malaysia är ett för asiatiska förhållanden välbärgat land, med en dynamisk utveckling av näringslivet och en tilltagande industrialisering. Landet är också en demokrati som sedan självständigheten från britterna 1957 har lyckats upprätthålla det demokratiska styrelseskicket utan inblandning från kuppmakare. Senaste valet hölls i augusti 1974. (NSZ, TTPI)

Det nya Etiopien

Etiopien under kejsar Haile Selassie var efterblivet och fattigt. Administrationen var ineffektiv. Ekonomin gjorde inga framsteg att tala om och det var mycket dåligt ställt med de mänskliga fri- och rättigheterna.

Den nya regim som nu kommit till makten har emellertid inte genomfört några förändringar som skulle kunna leda till en lösning på Etiopiens problem. Tvärtom har de inbördes motsättningarna i landet ökat, striderna med olika guerillagrupper tilltagit och det politiska förtrycket förvärrats. Nu är det inte bara i Eritrea som väpnat motstånd mot den centrala regeringen pågår. I en rad andra områden bedrivs regelrätta guerillakrig. Från Wolle-provinsen rapporteras således (enligt officiella etiopiska källor) att strider pågått mellan regeringsstyrkor och "fiender till jordreformen och revolutionen". Det uppges att 200 småbönder till Haile Selassie dödats och att 100 arresterats. Det berättas vidare att "ett stort antal bönder har sluttat sig till den reaktionära fienden". Från en angränsande provins i nordöstra Etiopien, Tigre-provinsen, flyr nu till Afar och Issas (Franska Somaliland) tusentals människor. I Östra Tigre-provinsen bor, liksom i delar av Afar och Issas, folkgruppen Afar. Afar-folket uppges nu samarbeta med den eritreanska befrielseörelsen och 400 afar tränas i guerillakrig av eritreanerna.

Tillförlitliga bedömare i Etiopien menar att störtandet av Haile Selassies regering hade ett någorlunda brett stöd hos befolkningen, men att den nya regimen, dirigen, på kort tid har gjort sig mycket impopulär. Den för en doktrinär vänsterpolitik, och använder hårda metoder för att kväsa oppositionen.

Under Haile Selassies tid kritiserades regimen för censur av pressen och för restriktioner för utländska journalister. Idag tillåts inga fasta utländska korrespondenter, och den enda nyhetsskälla de inhemska tidningarna får använda sig av är officiella kommunikéer. Den gamla regimen kritiserades för att "kejsarens män" blandade sig i regeringstjänstemännens arbete. Nu kan vilken soldat som helst ingripa i tjänstemännens arbete och ge order, något som har skapat kaos i administrationen. Den gamla regimen kritiserades för slöseri, men den nya har just lagt ut 4,5 milj kr på att bygga en jättelik plats för parader. Platsen kallas officiellt Höga Torget. Den byggs, trots att Addis Abebas stadion, med 20.000 platser ligger alldeles intill. Och när det gäller de militära konflikterna satsar den nuvarande regimen en betydligt större del av landets begränsade ekonomiska resurser på krigsmakten för att kunna slå ned de olika guerillarörelserna. (TTPI, LB, NSZ)

Washington:

Socialhjälp utan gräns

Från Contras Washington-korrespondent Allan C. Brownfeld

Antalet amerikaner som lever på andras inkomster har ökat i många år.

Det är intressant att notera att den stora ökningen i regeringens välfärdsprogram inte har kommit samtidigt med ökade behov av hjälp, utan tvärtom samtidigt med en allt högre levnadsstandard.

Mellan 1952 och 1972, när bruttonationalprodukten räknad i fast penningvärde ökade med 100% och när genomsnittsinkomsten i fast penningvärde ökade med 70%, ökade samhällets utgifter för de sociala programmen från 12 miljarder \$ 1952 till 131 miljarder \$ 1972 - och uppskattningsvis 167 miljarder \$ budgetåret 1975.

Systemet med livsmedelskuponger har växt över alla gränser och misbrukas nu av tusentals människor, som inte borde få livsmedelskuponger - som exempelvis studenter från välbärgade familjer och strejkande arbetare. Finansminister William Simon förklarade nyligen att systemet med livsmedelskuponger var "en välkänd tillflyktsort för bedräglare och lösdrivare".

Under de senaste tio åren har antalet personer som får livsmedelskuponger ökat nära femtiofaldigt från 424.000 1965 till nära 19 miljoner 1975. Kostnaderna har ökat ännu snabbare, från 85 miljoner dollar till 4,9 miljarder dollar (1974) och uppsattningsvis 6,6 miljarder dollar 1975. Delstaterna betalar härutöver mellan 250 och 300 miljoner dollar i administrativa kostnader.

När livsmedelskupongerna infördes sysselsattes 117 federala tjänstemän och kostnaderna var 31 miljoner dollar. Idag sysselsattes 2000 federala tjänstemän och livsmedelskupongerna tar mer än två tredjedelar av jordbruksdepartementets budget.

Enligt en republikansk undersökningsgrupp hade mer än hälften av de som fick livsmedelskuponger (57%) inkomster över "fattigdomstrecket". Gruppen fastslog att en amerikan av 10 fick livsmedelskuponger och att en av fyra (:) var berättigad att få sådana.

Representanthusetledamoten Robert Michel - republikan från Illinois -

säger: "Jag var förvånad när jag noterade att jordbruksdepartementet förklarade den 1 juli i år att

nya och högre utbetalningar och inkomstgränser kommer att införas. De nya bestämmelserna innebär att en familj på fyra kommer att få rätt till lika mycket i livsmedelskuponger som den genomsnittliga familjen med arbetarinkomster gör av med - frånsett 8 \$ i månaden. Men inte bara detta, familjer med inkomster betydligt närmare genomsnittet än tidigare kommer att bli berättigade till livsmedelskuponger. Vi kan inte fortsätta på detta sätt. Livsmedelskupongerna kostar samhället miljarder och skapar obalans i ekonomin. Det är orättvist mot genomsnittsamericannerna som betalar skatt för det, och hela programmet behöver en genomgripande reform omedelbart."

Ett exempel på misbruk inträffade nyligen i St Louis. Tolv tusen anställda i McDonnell-Douglas-fabriken strejkade. De tjänar 7,45 \$ (33:50 kr) i timmen. Under strejken kunde de inte få arbetarlöshetsunderstöd, men omgående fick de livsmedelskuponger. En fackföreningsledare förklarade: "om det inte fanns livsmedelskuponger skulle vi inte ha kunnat strejka. Livsmedelskupongerna är en bra "kudde" i fall som dessa."

Biträdande välfärdsdirektören Carl Williams förklarade: "Vi ger bort livsmedelskuponger som tokiga. Det finns praktiskt taget inga kontroller. Skattebetalarna borde egentligen göra uppror". En delstatsskattkommission i Kalifornien förklarade förra året att "programmet med livsmedelskuponger är en administrativ mardröm". I Denver måste tjänstemän fylla i 12 olika formulär för var och en som ansöker om livsmedelskuponger. Länsmyndigheterna i Los Angeles behöver 18.000 anställda och 25 miljoner \$ bara för att administrera programmet. I Los Angeles är felprocenten 47,3, i Rhode Island 65,8! En landsomfattande undersökning som gjorts av jordbruksdepartementet visade att en av fyra fick mer hjälp än vad vederbörligt var berättigad till.

Senator James L. Buckley - konservativ från New York - har motionerat om reformer i livsmedelsprogrammet, som skulle skära ner kostnaderna med minst 2 miljarder \$ om året och samtidigt öka hjälpen till dem som verkligen behöver den med 20%. Motionen vill häppa igen kryphälen i den nuvarande lagstiftningen så att bara de som behöver hjälp får livsmedelskuponger.

London:

Vänstern mark i

Från Contras London-korrespondent

I det brittiska Labour-partiet, regeringspartiet, skiljer man mellan två falanger: socialdemokraterna med Harold Wilson som främsta namn och vänstersocialisterna organiserade i "The Tribune Group". Bland de mest välkända i Tribune-gruppen är energiministern (förutvarande industriministern) Tony Benn.

Under Labour-partiets partistämme i månadskeftet september/oktober vann vänsterfalangen bara en avgörande seger: Eric Heffer slog ut finansminister Denis Healey ur partistyrelsen. Men det sker en annan utveckling på gränsplanen, som kommer att få konsekvenser på lite längre sikt. De radikala socialisterna i Tribune-gruppen har fått kontroll över ett stort antal lokala partiorganisationer, och det är de lokala partiorganisationerna som avgör vilka som skall kandidera för partiet vid parlamentsvalet. Än så länge har den socialdemokratiska falangen ungefär två tredjedels majoritet bland Labours parlamentsledamöter. Men dessa två tredjedelar tillhör främst de äldre parlamentsledamöterna. Av de 50 Labour-parlamentsledamöter som är "färskast" på sina poster betraktas ungefär 40 som vänsterinriktade. Och en av Labours tidigare mest inflytelserika parlamentsledamöter Dick Taverne, fick inte kandidera för partiet i sin valkrets under valet 1974; han annågs vara alltför högerinriktad. Taverne hade fullt stöd av partiledningen men erövrades genom den lokala partiorganisationen av en rabiat socialist. Taverne ställde upp som oberoende kandidat för "Democratic Labour". Han blev invald i det första parlamentsvalet 1974, men utslagen i det andra.

Den nu framväxande falangen i Labourpartiet går betydligt längre än sina svenska kolleger då det gäller exempelvis krav på förstatligganden, men framförallt då det gäller samarbete med kommunisterna. Det brittiska kommunistpartiet får ett obetydligt röstetal i parlamentsvalet. Och valsystemet gör att kommunistpartiet inte har varit direkt representerat i parlamentet sedan 1940-talet. Men Labours vänsterflygel inom Tribune-gruppen tvekar inte inför ett nära samarbete med kommunisterna. Åtkilliga medlemmar även i Labours partistyrelse har på senare tid skrivit artiklar i kommunistpartiets officiella organ Morning Star, och tre

vinner Labour

Harry Jones

stycken, samtliga parlamentsledamöter; Michael Foot, Judith Hart och Joan Maynard; har deltagit i av kommunistpartiet arrangerade möten till förmån för Morning Star. Andre ledande personer i Tribunegruppen har medverkat i den kommunistiska (trots sitt namn) tidningen "Labour Monthly" som till nyligen redigerades av Olof Palmes nu avlidne kusin Palme Dutt, känd som extrem kommunist och stalinist.

Den socialdemokratiska falangen inom Labour-partiet har nyligen organiserat sig i "The Social Democratic Alliance". SDA gav ut en del papper inför partikongressen, men har ännu inte fått något egentligt inflytande på utvecklingen inom Labour-partiet. Bland de ledande inom SDA märks Roy Jenkins och Reg Prentice. Prentice är parlamentsledamot, men hans valkretsorganisation har redan beslutat att han inte får kandidera i nästa parlamentsval, eftersom han anses vara för "högervriden". Prentice står nära Harold Wilsons politiska linje.

IDI AMIN STÖDER SKOTSKA TERRORISTER

Det har nu avslöjats att den ugandiske presidenten Idi Amin har understött en säregen skotsk partisannrörelse som kallar sig "The Tartan Army". Rörelsen har tagit på sig ansvaret för två sprängningar av oljeledningar till NPUs fält i Nordafrika. "The Tartan Army" uppger ha något dussin medlemmar, men oljeledningarna är naturligtvis så gott som omöjliga att förovara ens mot mycket små terroristgrupper. "The Tartan Army" uppger vara en utbrytning ur det skotska nationalistpartiet mest extrema flygel, men inom partiledningen är man naturligtvis bekymrad över utvecklingen. Nationalistpartiet som fått förtäta i flera valkretsar i Skottland på sitt mycket företriktiga program riskerar att med ens förlora det stöd som man byggt upp under många år. Och man fruktar dessutom att det ur "The Tartan Army" kan utvecklas organisationer av den typ som idag gör livet på Nordirland så osäkert. Sammanlagt har Skottland drabbats av 11 bombattentat de senaste åren, men det är bara de allra sista som kan tillskrivas "The Tartan Army". (V2A)

Paris:

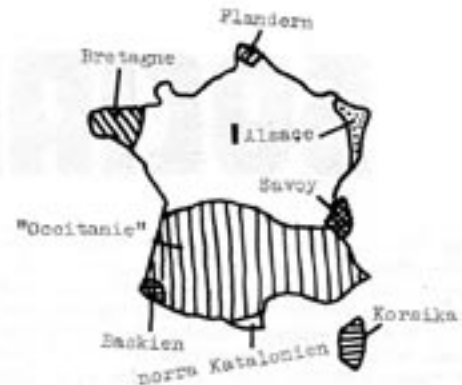
Språkstrid

I Frankrikes utkanter finns ett flertal separatiströrelser, som arbetar för ett oberoende från Frankrike. Det finns mer eller mindre aktivt verkande separatistiska rörelser i de baskiska områdena på gränsen mot Spanien, i Bretagne, på Korsika, i Alsace, i Savoy och längs Medelhavskusten.

Det är i Bretagne som separatisterna är starkast. I Bretagne finns två fristående nationalistiska rörelser, den högerinriktade Bretagnes Revolutionära Armé och den vänsterinriktade "Nationell Befrielse genom Socialism". Under de senaste två åren har ett tjugotal attacker mot anläggningar som symboliserar den "franska imperialismen" utförts. Det gäller bl.a. TV-sändare och kärnkraftsanläggningar. Medlemmarna i självständighetsrörelsen talar bretoniska, ett språk som är släkt med den numera utdöda korniska (som talades på Cornwall) och gaeliska och kyariska (som talas av mindre grupper på Irland och i Wales och Skottland). Uppskattningsvis talar 750.000 människor av Bretagnes cirka 3 miljoner invånare bretoniska. De som talar bretoniska talar så gott som alla även franska.

I de baskiska områdena längs gränsen mot Spanien har nationalistorganisationen ETA låtit tala om sig. Men den har framförallt arbetat på den spanska sidan om gränsen. För ETA "existerar" det emellertid ingen spansk-fransk gräns. Man strävar efter en enad baskisk stat. Baskerna på den franska sidan gränsen har inte utfört några nämnvärda attentat, men man har ofta använt den franska delen av "Baskien" som reträtt- och upplädningsområde för attacker i den spanska delen av området. I Frankrike finns ungefär 150.000 människor som talar baskiska (på den spanska sidan gränsen finns fyra gånger så många basker).

I somras blossade oroligheter upp på Korsika. Skottlösning och kravaller förekom. De korsikaner som deltog strövade efter ökad autonomi för Korsika, där italienska är det mest gångbara språket, trots att landet tillhör Frankrike. Korsika har ungefär 200.000 invånare.

I Alsace finns en rörelse som arbetar för ett eget parlament i området. Rörelsen utger en tidning och diverse skrifter, men den uppger inte ha mycket stöd i ett av de områden som genom historien har varit omvänt mellan Tyskland och Frankrike.

I Savoy finns också en rörelse, som liksom den i Alsace, vill ge området ökat lokalt och regionalt självstyre.

Längs Medelhavskusten finns dels långt i söder en liten grupp som talar katalanska, det spanska mycket lika språk som talas i området kring Barcelona. Längre norr ut längs medelhavskusten talas i stora områden provencalska, ett språk som är förhållandevis likt franska och som under medeltiden upplevde en litterär storhetstid. I det provencalska området "Occitanie" finns minst fyra organisationer som strävar efter ökat självstyre eller oberoende. Längst går de occitaniska nationalisterna, FEO, som kräver ett självständigt "Occitanie". En liten anarkistisk grupp, "Pareu tot petar" (evi skall spränga allt i luften), har gjort sig skyldig till 15 sprängattentat under senare år. Provencalska talas av sammanlagt 9 miljoner människor i södra Frankrike, men det är inget större problem att förstå språket för en fransktalande och de provencaltalande är i allmänhet tvåspråkiga.

I nordligaste Frankrike slutligen finns en liten grupp som talar flamändska, dvs. den belgiska varianten av det nederländska språket. Denna grupp är dock betydligt till antalet.

Några möjligheter till långsiktiga framgångar för de uttalat separatistiska rörelserna torde inte finnas. Försett vissa småorter torde rörelserna inte ha något folkligt stöd, när det gäller de mer långtgående programpunkterna. Däremot finns det säkert ett massivt stöd för en ökad regional självbestämmanderätt och ökad rättigheter för de språkliga minoritetsgrupperna. Frankrike är nu det enda landet i Västeuropa som inte erkänner de inhemska minoritetsgruppernas rätt till ett eget språk. Sven Enberg

SOCIALISERINGSÅRET

Under 1975 har socialiseringen förts längre fram än under något år under efterkrigstiden. Och detta utan märkbare protester från exempelvis den borgerliga oppositionen. Den sammantällning som Contra låtit göra visar att den statliga industrisektorns andel av produktionen har vuxit med över 20% på ett år. Huvuddelen av denna ökning faller på statens övertagande av Eriksbergs varv och Prippe Bryggerier. Men en rad mindre affärer har också bidragit till utvecklingen, exempelvis Tobaksbolagets köp av Ekströms livsmedel (som bl.a. tillverkar blåbärsoppe) och det "hangriga" statliga investeringsbolaget Navigators inköp av en rad småföretag.

Contras beräkningar visar att den statliga industrisektorn idag sysselsätter 58.900 man, mot 16.700 1950, 20.400 1955, 27.000 1960, 31.400 1965, 39.200 1970 och 48.500 1974.

Detta innebär att statens andel av industriproduktionen ökat från 1,7% 1950 till 5,8% 1975, varav den sista procentenhetens ökning skett mellan 1974 och 1975.

Vi kommer alla nästan i daglig kontakt med den statliga företagssektorns produkter. Diskmedel från Grummebolagen, cigaretter från Tobaksbolaget, blåbärsoppe från Ekströms, kläder från Riser eller något av SWETEC:s många dotterbolag, restaurangmat från SARA-bolagen och böcker från Libers Förlag är bara några exempel på hur den statliga företagssektorn griper in i vardagslivet.

Och går man utanför den renodlade industrisektorn är det statliga inflytandet på företagssektorn betydligt större än 5%. Det gäller exempelvis kraftproduktion, restauranger, transporter, kreditväsen, skogsbruk m.m. Det är dock svårt att uppskatta statens samlade inflytande i dessa branscher.

På den socialdemokratiska partikongressen menade man att industrin, om den skulle kunna utvecklas, måste få en ytterligare betydligt ökad statlig andel. Och detta gällde framförallt nyinvesteringar. Att slå in på denna väg måste vara effektivt för den som vill uppnå ökad statlig kontroll över näringslivet. Staten ställer direkt kapital till förfogande för investeringar i statliga företag, medan de medel som skulle kunna användas för investeringar i den privata företagssektorn beskattas mycket hårt.

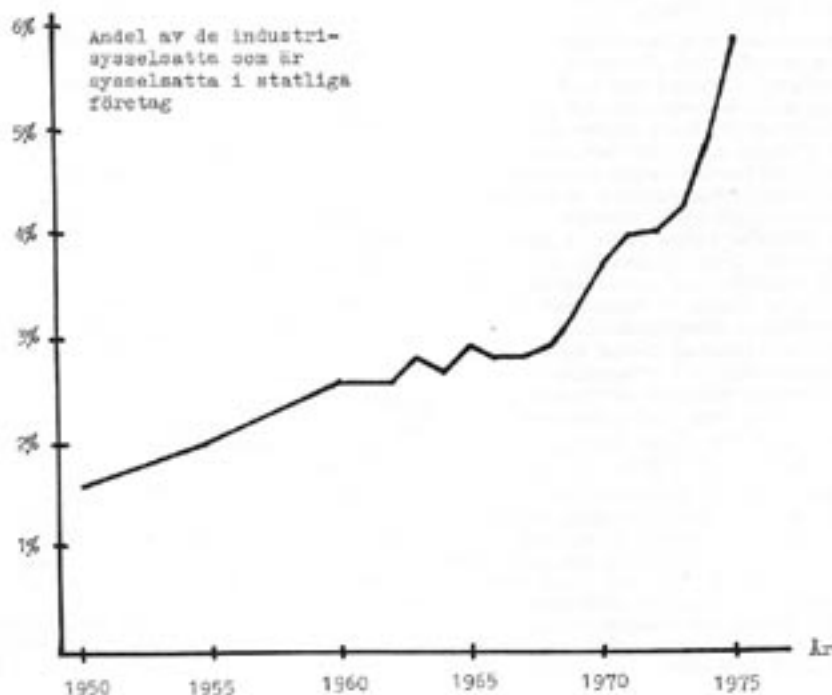
Det märkliga med det senaste årets utveckling är att de borgerliga partierna knappast höjt sin röst till protest. Delvis kan detta förklaras med att man på den statliga sidan funnit på ett nytt knep att delja förlustbolag, som tidigare varit ett populärt angreppsmål för borgerliga kritiker av statlig företagssektorn. Ett av de mest notoriska förlustbolagen, AB Stategruvor (som häromåret redovisade större förlust än omsättning!), har således gjorts om till dotterbolag till LEAB. LEAB:s vinster dras visserligen ner genom denna transaktion, men man får möjlig-

het att "trolla bort" ett statligt förlustföretag. Motvarande operation har tidigare skett inom verktygsmaskinsektorn, där den förlustbringande SMT-koncernen samordnats med nyinköpta och lönsamma Fullmax och nyligen har en liknande operation skett inom byggmaterialsektorn, genom bildandet av Svenska Bomaterial AB. I Svenska Bomaterial AB deljs en rad företag från allmänhetens insyn.

Men det är inte bara genom förvärv av hela företag som staten ökar sitt inflytande i näringslivet. Genom den fjärde pensionsfonden kan staten köpa aktier i börsnoterade företag. Denna möjlighet har funnits sedan den 1 januari 1974, men man kom igång med verksamheten på allvar först efter ett halvår. Under ett år, från 1 juli 1974 till 30 juni 1975 förvärvade man stora andelar i betydande svenska företag. Tabellen nedan visar pensionsfondens ägarandelar i börsnoterade företag den 30 juni 1975 (senast tillgängliga offentliga redovisning). Aktiesinnehavet har hittills praktiskt utnyttjats i ett fall: En välkänd socialdemokrat invaldes i styrelsen för Åga, på grundval av de aktier som fonden förvärvat.

Sammansättningen visar alltså vad AP-fonden lagt under sig på i praktiken ett år. Man räknar med att det behövs mellan 5 och 20% av det sammanlagda rösttalet för att få ett avgörande inflytande på bolagstämman, beroende på att flertalet aktieägare inte är representerade vid bolagstämman. AP-fonden kan alltså på bara några få år skaffa sig ett dominerande inflytande över svensk näringsliv.

Klas von Holst

Företag	% av aktiekapitalet	% av rösttalet
Åga	9,05	9,05
ASRA	0,11	0,11
Astra	3,01	3,01
Atlas Copco	0,13	0,13
Bahco	1,72	1,72
SCA	1,13	0,80
Cementgjut.	1,30	0,26
Fläktfabriken	4,80	4,80
Portia (x)	4,57	1,48
Gränges	0,16	0,16
Iggesund	0,54	0,54
Incentive	3,37	3,37
Iro	6,53	6,53
IM Ericson	1,56	2,12
Mo Do	1,99	0,71
Hifo Jungner	8,27	0,07
Peratorp	2,96	1,12
Promotion	3,64	2,28
Ratos	2,31	3,37
Sandvik	1,00	1,00
Sydskraft	0,80	0,80
Tändstickub.	0,28	0,07
Volvo	4,68	4,70

(x) moderbolag för Pharmacia

1975

Det statliga industrimperiet. Här nedan ges en översikt över det statliga företagsandet. Som framgår av förteckningen finns statliga företag i så gott som alla branscher. Och antalet växer snabbt. I sammanställningen ingår de företag som staten äger till mer än 50%. Flertalet hälftenägda och något enstaka företag med mindre statlig ägarandel är också medtagna. Ett hundratal mycket små företag har inte tagits med, trots att de är helägda av staten eller av företag i förteckningen.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Statföretag AB

ABAB (bevakning, 1000 anst)
 ABAB Lokalförst AB
 Berol Kemi AB
 Katalya AB
 AB Syntes
 BS Konsult AB
 Ceaverken AB
 AB ID-kort
 Scenform AB
 AB Kabi
 ACO Läkemedel AB
 Vitrum AB
 Kalmar Verkstads AB
 Lidhults Mek Verkst AB
 Karlakronavarvet AB
 Hvilans Mek Verkstad AB
 Liber Grafiska AB
 AB CE Fritzes Kungl. Hovbokh.
 Linsen Instrument AB
 Polkrete AB
 LEAB
 AB Statagravör
 Tuolluvaara Gruv AB
 Bergverk AB Preja
 Norrbottens Järnverk AB
 Nyckelhus AB
 Gyllby Säg & Snickerifabrik AB
 SARA
 Göteborgs Universitetsrest. AB
 SMT-Pullmax AB
 Pullmax AB
 SMT Machine Company AB
 Kumla Mek Verkst AB
 AB Thörns Mek Verkst
 Urvikens Mek Verkst AB
 Abone AB
 AB Br. Wikströms Mek Verkst
 Anderssons Finsliperi & Mek AB
 Noritool AB
 AB Sonab
 ASSI
 Förenade Well AB
 Isakssons Well AB
 Töreboda Låstrå AB
 Örebro Pappersbruk AB
 Stigtex AB
 Svenska Bomaterial AB (BSSBO)
 Ekströms Industrier AB
 Stri Fönster AB
 Holmsund Golv AB
 AB Kalmar KÖK
 AB Kånsfors KÖK
 Nylands Mattor AB
 Svenska Lagerhus AB
 Svenska Tobaks AB
 Ekströms Livsmedelsprodukter AB
 AB Grummbolagen
 Sinjet AB
 Rockwool AB

SVETAB

Kryotherm AB
 Svenska Bromsbandfabriken AB
 AB Förbandsmaterial
 Hema Industrier AB
 Uddecomb Sweden AB
 Uddevallavarvet AB
 Skandiaverken AB

AB Atomenergi

AB Eiser (50%)

Brason Konfektions AB
 AB Malmö Strumpfabrik

Eriksbergs Mek Verkstad AB

Lindholmen Motor AB (50%)

Svenska Rymd AB

Svenska Utvecklings AB

Anatom AB
 AB Carbox
 Edwin Gardmo AB
 Grubbens-Præktionator AB
 AB Samefa
 Stanssab Elektronik AB (50%)

Sveriges Investeringsbank

AB Strukturgaranti

SweTeco AB
 Cowilko AB
 Konfektions AB Rung
 Saxylle-Kilsund AB
 Hottemarks Konfektions AB
 AB Oscar Jacobson
 Tiger-Pingvin AB
 Helge Hansson AB
 AB Gewo-knappar
 Tebeve-Modeller AB
 AB Uppsala Kappfabrik

Luftkonditionering AB

Inoma Pilter AB

Domänverket

Striberge Grafve AB

Förenade Fabriksverken

AB Avinot
 FFV Sport AB
 Industri AB Gelfa
 Telub AB
 Trivab Konfektions AB
 Statens Vattenfallverk

GENOM DIVERSE ÖNVÄGAR

Äger staten dessutom investeringsbolaget Svenska AB Navigator, som i sin tur äger cirka 25 mindre industriföretag med sammanlagt 1.500 anställda, samt Säginvest AB.

KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET

Luftfartsverket

Postverket

Statens Järnvägar

SDG Biltrafik AB
 AB Karlstads Express
 AB Filipstads Buscentral

AB Gävle Vagnverkstad

AB Landtransport
 (diverse åkerier)

ASG

(diverse åkerier)

SVKLAST

Freya Express AB
 Norströms Åkeri AB
 Svenska Rederi AB Öresund
 AB Trafikrestauranger

Televerket

Ellentel Utvecklings AB (50%)

Telefabrikation AB

Teli

AB Aerotransport (50%)

AB Bromma Kontorstryck
 Sörmlands Grafiska AB

Linjeflyg AB (50%)

SAS (43%)

Souair (43%)

AB Svensk Bilprovning

FINANSDEPARTEMENTET

Post- och Kreditbanken

AB Fripas Bryggerier

Tingaryds Bryggeri AB

Statkonsult AB

Systembolaget AB

AB Vin & Spritcentralen

FÖRSVARSDPARTEMENTET

Crownair AB

HANDELSDEPARTEMENTET

Svenska Penninglotteriet AB

AB Tipstjänst

SOCIALDEPARTEMENTET

Apoteksbolaget AB

Sovjet - något att lita på?

Att hålla ingångna avtal

I anslutning till Helsingforsavtalet och den nya tilltron till Sovjet som fördragslutande part presenterar vi här en översikt som visar hur det har gått med tidigare avtal som slutits av Sovjet.

Nyligen har Europas och Nordamerikas politiska ledare samlat sig för att underteckna den s.k. Helsingforsöverenskommelsen. För Sovjets räkning deltog bl.a. Leonid Brezjnev själv i Helsingforsmötet. I utbyte mot ett erkännande av den ryska ockupationen av stora delar av Östeuropa efter andra världskriget fick västmakterna försäkringar om ökad respekt för de mänskliga rättigheterna i Östblocket och ökade kontakter mellan Öst och Väst.

Vad betyder nu ett avtal med den här innebörden för Sovjet? Om man ser tillbaka har Sovjet här respektat tidigare ingångna avtal som man knappast ha något förtroende för Sovjets vilja och förmåga att leva upp till innehållet i Helsingforsöverenskommelsen. Låt oss se på några exempel:

Estland

I det sovjet-estniska fredsfördraget den 2 februari 1920 heter det att Sovjet erkänner Estlands självständighet "förbehållslost" och "avstår från alla suveränitetsanspråk på Estland för evärdelig tid".

Den 4 maj 1932 slöts en icke-angreppspakt mellan Sovjet och Estland. Pakten bekräftade fredsfördraget från 1920 och förbjöd angrepp mot de fördragslutande ländernas respektive territorium.

Den 17 juni 1940 ockuperades Estland av Sovjet. Den 6 augusti 1940 inkorporerades Estland i Sovjetunionen.

Lettland

I det sovjetisk-lettiska fredsfördraget från den 11 augusti 1919 heter det "Utgående från den ryska sovjetrepublikens uttalande om alla folks självbestämmanderätt.. och det entydigt framförda önskemålet om självständighet för det lettiska folket erkänner Sovjet-Lyssland förutsättningslöst den lettiska statens oberoende, självständighet och suveränitet och avstår frivilligt och för evärdelig tid alla suveräna rättigheter gentemot det lettiska folket".

Den 5 februari 1932 slöts en icke-angreppspakt mellan Lettland och Sovjet. Den var nästan identisk med paktens mellan Sovjet och Estland.

Den 17 juni 1940 ockuperades Lettland av Sovjet. Den 5 augusti 1940 inkorporerades Lettland i Sovjetunionen.

Litauen

I fredsfördraget mellan Sovjet och Litauen den 12 juli 1920 förklarar att fördragets ändamål var att "förverkliga önskemålet om en långvarigt giltig grundval för de framtida förbindelserna, för fred och goda grannförhållanden." Med samma formuleringar som i det sovjetisk-lettiska fördraget erkändes Litauens självständighet.

En icke-angreppspakt mellan Sovjet och Litauen undertecknades den 26 september 1926.

Sovjet ockuperade Litauen den 17 juni 1940. Den 3 augusti 1940 inkorporerades Litauen i Sovjetunionen.

Polen

Polens självständighet erkändes i ett fredsfördrag från den 18 mars 1921. En icke-angreppspakt mellan Polen och Sovjet slöts den 5 juli 1932. I icke-angreppspakten förklarade Polen och Sovjet att de avstod från krig som redskap för politiska relationerna mellan de två länderna. I paktens förbjöds vidare "varje handling som utgör ett ingrepp i respektive territoriums integritet och oöränklarhet".

I Hitler-Stalinpakten överenskom Sovjet och Tyskland om en delning av Polen. Den 17 september 1939 invaderade Sovjet Polen. Sovjets utrikesminister Molotov förklarade att de tidigare sovjetisk-polska fördragen var ogiltiga, eftersom den polska staten (efter den tyska och ryska ockupationen!) "i praktiken upphört att existera".

Finland

I fredsfördraget med Finland från den 14 oktober 1920 avstod Sovjet från sina tidigare rättigheter i Finland "frivilligt och för evärdelig tid".

I den sovjetisk-finska icke-angreppspakten från den 1 januari 1932 erkänns de sovjetisk-finska gränserna (enligt fredsavtalet i Dorpat 1920) oöränklarhet och dessa ses som den orubbliga grundvalen för förbindelserna mellan Finland och Sovjetunionen.

Den 30 november 1939 anföll Sovjetunionen Finland. 10% av Finlands dåvarande territorium erövrades av Sovjet och 400.000 finnar tvingades fly från sina hem i de av Sovjet ockuperade områdena (bl.a. Karolska näset och staden Viborg). (2B)

«Den sista hemligheten»

Den 7 juni 1945 frågade parlamentsledamoten Richard Stokes om det ingåtts några hemliga avtal i Jalta eller Teheran. Premiärminister Winston Churchill svarade nekande - och osant. Den 10 februari 1945 hade nämligen britterna, amerikanerna och ryssarna i Jalta undertecknat ett avtal om att alla sovjetiska medborgare som kom i västmakternas händer skulle överföras till Sovjet. (I sina memoarer nämner Churchill inget om detta). På Jalta-mötet kom parterna överens om att detta avtal inte skulle offentliggöras. När man nu vet hur avtalet såg ut förstår man att det inte offentliggjordes.

Den som berättar den dystra sanningen om detta avsnitt av krigets och efterkrigstidens historia är Nicolas Bethell i boken "The Last Secret". Framställningen bygger på nyligen frisläppta arkiv, samtal med människor som var med i repatrieringen, och det lilla som tidigare skrivits om saken.

Redan innan västmakterna genomförde invasionen i Frankrike i juni 1944 började man misstänka att det fanns många ryssar i norra Frankrike. Många var frivilliga i tyska enheter, medan andra var insatta i tvångsarbete vid fronten. Andra satt i fångläger. Då britterna förskött tog upp frågan om vad som skulle ske med dessa ryssar svarade myndigheterna i Moskva att det osannolikt kunde röra sig om något större antal. Sovjetledarna kunde osannolikt tänka sig att frivilliga motarbetade det kommunistiska systemet i Sovjet. Ryssarna medgav inte heller att det fanns något större antal krigsfångar i tyska läger. Ryssar lät sig inte tas till fånga.

Efter invasionen började de allierade samla krigsfångarna i Storbritannien och USA. Cirka 10% var ryssar. Det brittiska krigskabinettet lät meddela ryssarna att man inte skulle motsätta sig en repatriering av de ryska fångarna. De som inte ville resa frivilligt skulle sändas iväg ändå. Det var inte britternas sak att avgöra vad som skulle hända med sovjetiska medborgare.

Så av den brittiske utrikesministern Anthony Edens huvudargument var att britter och amerikaner inte skulle förverka sitt förtroende hos Stalin. Dessutom pekade han på det stora antalet brittiska och amerikanska krigsfångar som fanns i de områden som befriades från tyskarna av Sovjet. Man kunde inte riskera att dessa skulle kvarhållas. Viss osäkerhet rådde i kabinettet, men Edens linje segrade, trots att man var medveten om att en repat-

riering skulle innebära en säker död för många. Men genom att stänga ryssarna som "överbörare" kunde samvetet fredas.

I verkligheten var detta en grov förenkling av problemet. Bland ryssarna fanns folk av alla de slag. Några hade frivilligt gått i tysk tjänst för att bekämpa kommunisterna, andra hade anslutit sig av nationella skäl, t.ex. människor från Kaukasien, Ukraina osv. Många hade tvingats ansluta sig; alternativet var att bli skjutna i fängelägren. Dessutom fanns det stora grupper krigsfångar och civila som tvångsdeporterats.

Britterna vågade inte antyda för ryssarna att de var tveksamma inför vad som skulle hända fångarna när de kom hem. Officiellt litade man på ryssarnas försäkringar att de som gjort sig skyldiga till förörräderi skulle dömas, men att övriga skulle föredömas på fri fot.

Den 31 oktober sändes cirka 10.000 ryssar från Storbritannien till Murnansk. Bara några få av dessa motsatte sig repatriering, men motståndet var löslöst. Amerikanerna följde i stort sett samma politik, men med den väsentliga skillnaden att bara de som själva medgav att de var sovjetmedborgare återvändes. Därmed klarade sig polacker, baltter, jugoslaver och en del andra. I den första gruppen som sändes från USA ingick 1100 personer. Amerikanska myndigheter förstod genast att den fortsatta repatrieringen skulle bli svår. Många ryssar försäkte begå självmord före transporten och många bad amerikanerna att skjuta dem istället för att skicka tillbaka dem till Sovjet. Ryssarna utövade påtryckningar för att öka takten i transportererna och protesterade mot att fångarna tillfrågades om de ville återvända eller ej.

Detta var bakgrunden till att de tre stormakterna under Jalta-konferensen ingick ett avtal om att alla ryssar som kom i västmakternas händer skulle skickas tillbaka till Sovjet. Men då var det väl ingen av västmakternas företrädare som kunde ana vad som skulle drabba de återvändande. Det var först Alexander Solzjenitsyns "GULAG-arkipelagen" som beskred om. Det är troligt att omkring 50% av fångarna dog i Stalins fångläger, eller sköts kort efter återkomsten. Detta drabbade framförallt alla officerare och dem som hade samarbetat med tyskarna.

Bethell ger detaljerade beskrivningar över de förhållanden som rådde i de brittiska lägren för ryssarna. Han berättar hur brittiska soldater och officerare blev beordrade att föra fångarna bakom ljust för att få dem att acceptera repatrieringen, hur man ljög för fångarna och hur man vid många tillfällen använde våld för att föra in fångarna i godsavagnarna, som förde dem hem. Många begick självmord, men bara några få kom undan repatrieringen.

Särskilt rå var behandlingen av kosackerna, som fanns i den brittiska zonen i Österrike. Repatrieringen av dem, deras hustrur och barn, har många likheter med deportatio-

Karta som visar 319 kända fångläger i Sovjet. De största lägren kan innehålla upp till 100.000 fångar. De läger som finns ned på vår karta är endast de som har politiska fångar (men många innehåller blandat politiska och icke-politiska fångar). Den lägsta uppskattning av antalet politiska fångar i dagens sovjetiska fångläger som gjorts är 10.000. Den siffran är så väldokumenterad att det i stort sett finns namn och brottarbete för var och en. Andra uppskattningar pekar på hundratusen eller flera hundra tusen politiska fångar (inklusive många som fängslats av religiösa skäl). Vid den s.k. Sacharovtribunalen i Köpenhamn i oktober 1975 hävdade ett vittne att antalet politiska fångar skulle vara 1,7 miljoner i hela Sovjet.

nerna av judar från tysk-ockuperade områden under kriget. Från slutet av maj till slutet av juni 1945 sändes 35.000 kosacker tillbaka, så gott som alla under tvång. Många begick självmord, någon dödade förut hela sin familj. Världsoptionen visade inget intresse för det som hände. Kriget var slut i Europa, och de rykten som spreds om att repatrieringen inte skedde frivilligt blev dementerade av komministern i västvärlden.

Bethell framhåller att många som inte alla var sovjetmedborgare ändå sändes "tillbaka".

Några var tyskar, andra var sådana som lämnat Ryssland i samband med revolutionen 1917 och som levit på s.k. Nansen-pass i väst. Att skicka sådana personer till Sovjet var i strid mot rådande folkrättsliga regler. Och några sådana förpliktelser fanns inte heller i Jalta-överenskommelsen; den nämnde bara sovjetiska medborgare. Också ett stort antal kroster blev överlämnade till de jugoslaviska myndigheterna. De blev betraktade som

förrädare och gjordes kollektivt ansvariga för de våldsdåd som krostska nationalisterna gjort sig skyldiga till under den tyska ockupationen. Det gjordes inga försök att utreda vem som var skyldig och vem som var oskyldig.

Det finns många vittnesmål om att brittiska soldater vägrat att medverka i transportererna återut. Det var emellertid svårt för dem att göra det, eftersom de order som kom var nog så klara och en militär skall som bekant lyda order.

Fältmarskalken Harold Alexander var modig och vågade att utföra de order han fick från London om att repatriera 55 sovjetmedborgare, varav 27 kvinnor och barn, från Italien. Men det var så sent som i juni 1946, och då hade de tidigare så hjärtliga relationerna med Sovjet redan svalnat betydligt. Bevin hade efterträtt Eden som utrikesminister och han menade att alla skulle sändas hem, vare sig de ville eller ej. "Let them go" var Bevins korta kommentar när frågan togs upp.

MANNEN BAKOM LÄKEMEDELSSOCIALISERINGEN

distrikteläkaren Bertil Wik i Vindeln, den pådrivande kraften bakom den socialdemokratiska partikongressens beslut "att i omedelbart regi sammanföra läkemedelsindustrin", har i Västerbottens Folkblad talat ut vad han tyckte om socialdemokraternas partikongress: "Med mycket få undantag består det socialistiska inlägget vid partikongressen av inlednings- och avslutningsceremonierna. Då regisseras och utspelas den utövning av samhälls- och framsägelsevilja, som bildar nödvändigt kamuflage för det socialbyråkratiska partitygget som fyller tiden mellan inledning och avslutning". Wiks uttalande har senare kritiserats av andra socialdemokrater; riksdagsmannen Georg Andersson har exempelvis förklarat att Wik tappat fattning och att "hans inlägg ger intryck av politisk osmogad". Detta oaktat lyckades Wik således driva igenom sin linje i en väsentlig fråga vid partikongressen. (PR)

VÄNJSKAP?

Till den socialdemokratiska partikongressen kom helt naturligt en rad telegram från socialdemokratiska partier runtom i världen. Den 28 september kom emellertid även ett hälsningstelegram från Rumäniens kommunistiska parti: Telegrammet lästes upp av kongresspresidiet och ledes till kongressprotokollet. Rumänska kommunistpartiets centralkomité önskade framgång för socialdemokraternas kongress och hoppades att partiet "tillsammans med andra demokratiska (!) och progressiva krafter" skulle kämpa för större välfärd och lycka för Sveriges "arbetande folk" och för "fred, demokrati och framgång". (SAP:s kongressprotokoll)

SSU-ORDFÖRANDEN TALAR UT

Här Lars Engqvist efterträdde Bo Ringholm som ordförande i SSU, det socialdemokratiska ungdomsförbundet, uppfattades det allmänt som en förändring till en försiktigare politik inom SSU. Den nye SSU-ordföranden har också under sina första år fört en politik som stött den socialdemokratiska partiledningen nära. Engqvist ställde exempelvis under den socialdemokratiska partikongressen upp bakom partiutstyrelsen i de flesta frågor där den angreps av vänsterflygeln inom partiet.

Helt andra tongångar märks emellertid i en artikel som Engqvist skrivit i den socialdemokratiska dagstidningen Folkbladet-Östgöten i Linköping. I artikeln heter det bl.a.: "Tyvärr har socialdemokratin genom sitt långa regeringsinnehav i alltför stor utsträckning koncentrerat sig till det parlamentariska arbetet. Och har glömt att en stor del av samhälls- och andningen är en uppgift för ar-

betarrörelsen som en kraft utanför parlamentet." (Vår understrykning). I fortsättningen av artikeln preciserar Engqvist sina krav på en "fortsatt makt-förskjutning" och ett stärkande av "arbetarrörelsens organisationer". Han säger vidare att "många steg (kan) tas mot det nya samhället utan att riksdagen fattar beslut". (PR)

KFML(R) SPRICKER IGEN?

För några år sedan klövs dåvarande KFML (kommunistiska förbundet marxist-leninisterna) i två delar, dels det nuvarande SKP, Sveriges Kommunistiska Parti, dels det nuvarande KFML(r), där r står för revolutionär. Vid KFML(r)s kongress på nyåret 1975 klövs KFML(r) i två delar. Minoriteten bildade "Enighets-grupperna", som i viss utsträckning har närmast sig SKP, men som arbetar som självständig organisation. Flest lokalavdelningar av KFML(r) utslöts ur organisationen, liksom de medlemmar som vägrade att skriva under en lojalitetsförklaring mot den nyvalda centralkommitténs politiska linje.

Nu bara ett år senare börjar det återigen att knaka inom det som återstår av KFML(r). Centralkommittédemoten Aant Elsinga har i Proletären, KFML(r)s organ, gått till angrepp mot ledningens politiska linje. Prämat har han kritiserat inställningen till Sovjet och Kina. Förbundet har enligt Elsinga inte varit tillräckligt Sovjet-fientligt och Kina-vänligt.

Förbundsledningen har uppenbarligen inte läget helt under kontroll. Vid centralkommitténs sammanträde den 13-14 september diskuterades bl.a. "läget i förbundet". Man konstaterade att vissa avdelningar fortfarande vägrade att underkasta sig kongressens beslut, och att en rad lokala debattorgan startats, som förde en mot förbundsledningen kritisk linje. Dessa uppfattades som ett "sabotage" mot förbundet. På många håll hade dessutom tidsningsföreljningen lagts ner. Resultatet blev att centralkommittén förbjöd utgivandet av lokala debattorgan.

SVERIGES KOMMUNISTISKA PARTI, SKP

är en av de mest extrema kommunistsektornas. SKP är den organisation som är närmast knuten till Kina, och organisationen är ekonomiskt sett mycket välförberdd. SKP har under senare tid intagit intressanta ståndpunkter i en rad frågor:

Förvarsfrågan: SKP uttalar sig skarpt fördomsamt om alla nedrustningsförslag, man kräver ett starkt svenskt försvär, för att i första hand skydda landet mot Sovjet-imperialismen. En av SKP:s ledande krafter Gunnar Ohlander ansökte nylig-

gen om medlemskap i hemvärnet, men han blev vägrad, då hemvärnet inte ville ha extremister i organisationen (hemvärnsmen förvarar vapen i hemmet).

Statliga företag: En artikel i partiorganet Gnistan har nyligen förklarat att SKP är motståndare till statligt övertagande av fler företag. Ett ytterligare övertagande av företag från statens sida skulle enligt SKP leda till en ytterligare monopolisering och en ytterligare utövning av arbetarklassen. Att ta över något enstaka privatföretag är småborgerlig politik, som bara försenar revolutionen.

Skatter: Partiorganet Gnistan kritiserar ofta högskattepolitiken och en orimlig skattebelastning på medborgarna.

Mänskliga rättigheter: Då den statliga utredningen om grundlagens avsnitt om de mänskliga fri- och rättigheterna la fram sitt förslag uttalade SKP sitt stöd för folkpartisten Per Ahlmark och moderaten Allan Hernelius reservation.

Chile: Chile har i ett inlägg av en herre vid namn Peter Sundborg på Gnistan's ledarsida förts till den grupp u-länder som är värda stöd i kampen mot "imperialisterna USA:s och Sovjets" krav på dominans i den tredje världen. Skribenten menar att Sverige inte tillsammans med supermakterna skall "kliva omkring och sparka olika tredje världens-ledare i baken". Vi skall istället förena oss med tredje världens samlade folk (inklusive Chile) i kampen mot supermakterna.

Tennismatchen mot Chile: Då det gällde frågan om Sverige skulle spela tennis mot Chile i Davis Cup väckade SKP mellan olika ståndpunkter, men man fastnade på meningom för att det var riktigt att spela matchen.

I samtliga ovan nämnda frågor intar SKP en hållning som markant avviker från såväl VPK som KFML(r). Men som knappast en bus avviker från Peking's officiella linje.

Sven Enberg

BEVAPNAT SKP?

"Gnistan", organ för Sveriges Kommunistiska Parti, berättar om de framgångar som Ernst Aust, ordföranden i Tysklunds motvarighet till SKP, nått under en föredragsturné. Gnistan citerar med instämmande vissa delar av Austs tal (framfört i Stockholm, Göteborg, Malmö och Västerås), bl.a. "alla kommunistiska partier står inför problemet om arbetarklassens beväpning. Alla bolsjevikiska partier har haft en beväpnad gren."

JAPANSKA TEORISTER PÅ SAS-PLAN

Den 5 oktober hittade iranska säkerhetsmän tre japanska terrorister fallstade med vapen, ammunition och sprängämnen, ombord på ett SAS-plan på väg från Manila till Frankfurt. Piloten fattade misstankor mot de tre japanerna och varskodde säkerhetstjänsten under mellanlandningen i Teheran. Ingridandet innebar att ett sannolikt kapingörök förhindrades. (NEZ)

CENTERUNGDOMAR I MÅNKLIKT SÄLLEKAP

Centererna Ungdomsförbundet fick i augusti besök från det sovjetiska kommunistpartiets ungdomsorganisation Komsomol. Tre personer, under ledning av Anatolij Lankov gästade CUF och förklarade sig vara nöjda med besöket. CUF inbjöds att nästa år sända en delegation till Sovjet.

Att CUF:arna tog intryck av den ryska delegationens synpunkter framgick av ett senare nummer av "Ung Center", vars omslag och huvudartikel innebar en hyllning till den marxistiska "befrielse-rörelsen" MPLA i Angola. MPLA uppfattas allmänt som doktrinärt marxistisk, i kontrast till de övriga befrielseorganisationerna i Angola: FLEA och UNITA.

Att CUF:s inställning till den svenska demokratin tydligen också är influerad av sovjetiska tankegångar framgår av samma nummer av Ung Center. Man frågar retoriskt "på vilket sätt vi har demokrati?" i dagens Sverige, med nuvarande struktur på näringslivet. Gösta Bohman utsätts för kritik, eftersom han anses värt nuvarande samhällsöversikt vara demokratiskt. CUF:s inställning till Thorbjörn Fälldin borde rimligen vara densamma, men den har inte uttryckts på samma sätt i klartext. (UC)

NYSVENSKA RÖRELSEN

Nyvenska rörelsen ansluter sig till en fascistisk ideologi (om man brukar själva vara nogg med att skilja mellan fascism och nazism). Rörelsen har en mycket sviktande ekonomi. Och ett sviktande medlemsunderlag. Nyligen har rapporterats att såväl Kåmo-avdelningens ordf. Sten Holmström, som en av de ledande krafterna i Göteborgsavdelningen, Björn Schultorps, har lämnat rörelsen. Den kommer antagligen helt falla i spillror när den äldre "riksoriffränden" Per Engdahl måste lämna rörelsen av åldersskäl. Det finns emellertid flera andra organisationer som är beredda att sätta upp de fåtaliga medlemmarna i Nyvenska Rörelsen, kanske i första hand "Sveriges Nationella Förbund". (AM)

PROLETÄREN VILL HA FRENSTÖD

KFML(r):s tidning Proletären har hos den statliga Pressutskottet ansökt om presstöd. Frågan behandlas för närvarande i vederbörlig byråkratisk ordning. (SPI)

TILLRÄTTLAGGANDE

Av föregående nummers notis om Nord-Koreas oförmåga att betala sina räkningar från svenska företag kunde man lätt få intrycket att räkningar för 800 miljoner kr var obetalda. Siffran 800 miljoner avser emellertid den samlade ordervärdet från Nord-Korea till svenska företag. Endast en del av detta belopp är förfallet till betalning, och vissa leveranser kommer helt säkert att inställas med tanke på nordkoreanernas dåliga betalningsförmåga. Obetalda förfallna fordringar uppgår idag till cirka 20 mkr.

Därför bör USA behålla Panama-kanalen

Contra berättade i förra numret om en rad amerikanska senatorers ansträngningar att stoppa Henry Kissingers försök att överlämna Panama-kanalen till Panama.

Förenta Staterna köpte kanalområdet genom Hay-Bunau-Varilla-avtalet 1903. Köpeskillingen var 10 miljoner \$ och avsåg ett sexton kilometer brett och 80 km långt område tvärs över Panama-näset. Avtalet garanterade Förenta Staterna "för evig tid brukanderätt, äganderätt och kontroll" över Panamakanalsonen. Genom avtalet gavs Förenta Staterna fullständig suveränitet i kanalområdet. De tio miljoner \$ som Överenskommit i avtalet avsåg suveränitetsrätten i kanalsonen. Därutöver inköpte USA marken i området av markägarna. Man betalade också 40 miljoner \$ för att överta ett gammalt franskt kanalbolags rättigheter och 25 miljoner \$ till Colombia, för att landet skulle erkänna USA:s suveränitet i området och för att man skulle erkänna USA:s rätt att använda järnvägen i området (Panama-näset tillhörde Colombia innan Panama blev självständigt. Sammanlagt satsade USA 162 miljoner \$ för att försäkra sig om rättigheterna till den planerade kanalen och omgivande territorium (detta kan jämföras med de 7,2 miljoner som betalades då USA köpte Alaska av ryssarna och de 15 miljoner dollar som det s.k. Louisiana-köpet kostade (3,2 miljoner km² - omfattande ett flertal delstater i östra USA).

Sammanlagt - inklusive byggnadskostnaderna - satsade USA 366 miljoner \$ på kanalprojektet. I det penningvärde som räckte i början av seklet. Kanalavgifterna hölls oförändrade - och låga - i sextio år, från 1914 då kanalen öppnades till 1974, då en ökning på 20% skedde. Kanalavgifterna uppgår sammanlagt till cirka 100 miljoner \$ om året, och samtliga dessa medel används uteslutande för driftkostnader och förbättringsarbeten. 15.000 fartyg om året passerar genom kanalen, varav 20% går till eller från hamnar i USA. Bara för dessa fartyg räknar man med kostnadsbesparingar på 250 miljoner \$ om året.

Panama har inte investerat ett öre i kanalen, men åtkilliga panamier sysselsatte tack vare kanalen. Landet har den fjärde högsta levnadsstandarderna i Latinamerika.

Panama kräver nu att kanalen skall överlämnas utan ersättning till landet. Och man kräver under en övergångsperiod skäl ersättning från USA för kanalområdet. Det verkliga förhållandet är emellertid att USA inte betalar någon ersättning för kanalområdet. Kanalområdet är köpt av USA. Däremot betalar man en årlig ersättning för den transpansiska järnvägen, som genom kanalen förloret intäktemöjligheter. Denna ersättning fastställdes i avtalet från 1903 till 250.000 \$ om året, höjdes till 340.000 \$ efter den amerikanska devalveringen 1934 och ytterligare till 3,9 miljoner \$ 1964.

De amerikanska senatorerna motarbetar sig nu med beständighet alla avtal som skulle innebära att USA förlorade kontrollen över sin dyrt förvärvade och strategiskt och ekonomiskt betydelsefulla tillgång, till förmån för en instabil "bananrepublik!" (NR)

HANDLÄSE MED POLITISKA FÅNGAR

Östtyskland bedriver en lösningshandel med politiska fångar. Fångarna "säljs" till Västtyskland. Sedan 1964 har genomsnittligt 12.000 människor om året friköpts ur Östtyska fångelser av västtyskarna. Den Östtyska staten uppger ha tjänat över 60 miljoner kronor på affärerna.

Den förra ledaren för det liberala partiet FDP Krich Mendt avslöjade handeln i en TV-intervju i slutet av september. Tidigare har den skett under stort hemlighetsmakeri. Mendt gick nu till angrepp mot politiken. Han menade att det hela urartat på så sätt att Östtyskar arresterades enbart för att bli "handelsvara" med Västtyskland. Och åtkilliga av de "friköpta" var inte längre politiska fångar utan vanliga brottlingar. Trots Mendts kritik fortsätter affärerna, dels av humanitära skäl, men också för att den västtyska regeringen redan betalat i förskott för mer än tusen fångar.

Antalet politiska fångar i Östtyskland uppskattas f.n.m. till 7000 (som jämförelse kan nämnas Spanien 2000 och Chile 3000). Siffrorna har ökat stadigt sedan nedgången i samband med "den stora amnestin" i oktober 1972.

Flerstilet politiska fångar i Östtyskland är fängslade för "republikflykt", det rör sig om cirka 4.000 (enligt "Arbeitsgemeinschaft 13. August" i Westberlin). Det höga talet har en del av sin förklaring i att den skärpta övervakningen gjort att allt fler grips redan under "förberedelser för republikflykt". (VTA, 23)

ÖSTTYSKA "RÄTTVISA"

Helmut och Ingrid Gerlach demonstrerade i slutet av 1974 för rätten till fri utresa. Dom: sex resp. fyra års fängelse.

Siegfried och Rita Müller krävde fri utresa hos ministerrådet (regeringen) i Ostberlin 1973. Dom: fyra resp. två och ett halvt års fängelse.

Djurakötaren Werner Lomba från Ostberlin skrev till PÖ:s generalsekreterare Kurt Waldheim och bad om denna hjälp för att få komma till Västtyskland. Dom: tre års fängelse.

Alois och Eva Wilk samt Alois' bror Herbert demonstrerade i början av 1975 vid Brandenburger Tor för fri utresa. Dom: Alois 52 månader, Eva 48 månader och Herbert 39 månader i fängelse. (DV)

SOVJETISKA "RÄTTVISA"

31-åriga Wladimir Ossipov har nyligen dömts till 8 års strängt arbetsläger för antisovjetisk verksamhet. Han hade utgett tidningen "Vjestsjer" (Aftonen) (N22)

KOLLEKTIVENS PRODUKTIVITET

I Ostblocket finns som bekant både kollektiva jordbruk och mindre privata ägnade jordlotter. De kollektiva jordbruken odlas med hjälp av stora kapitalinsatser, med en skrämslande låg effektivitet. Något som den stora spannmålsimporten till Sovjet från USA belyser. I Polen finns inte bara privata köksträdgårdar utan även en del mindre jordbruk. På senare tid har det blivit möjligt för dessa att skaffa jordbruksmaskiner. Det beräknas nu att en "privat" traktor klarar sig i femton år, medan en traktor på ett kollektivjordbruk inte har längre livslängd än fem år. De privata traktorerna utnyttjas dessutom betydligt effektivare, genom att de lånas eller hyrs ut till grannar, medan kollektivjordbrukens traktorer aldrig används för att jämna ut behovet av traktorer i andra enheter. Det privata jordbruket i Polen är emellertid hårt trängt - mellan 1971-74 tog staten över sammanlagt 290.000 hektar åkerjord, huvudsakligen från självägande bönder. En liknande utveckling pågår i Jugoslavien. Men där sker utvecklingen mest märkbart på den jordbrukskooperativa sidan. Antalet jordbrukskooperativ har minskat från 1.000 till 250 i delrepubliken Kroatien på bara några få år. Effektiviteten hos de självägande bönderna är hög - de privata jordlotterna i Sovjet, som svarar för 3% av den odlade arealen levererar en fjärdedel av Sovjets samlade jordbruksproduktion. (ARSESS, LE)

KINA OCH ATOMVAPEN

Förra kinesiske utrikesministern Chen Yi uttalade redan 1965 att "ju fler kärnvapen som kommer i händerna på de afro-asiatiska länderna, desto bättre".

-Sär Du sa att man skulle slå in dörren för att komma på våra möten, var det inte så här jag trodde att Du menade.

KINESRESTAURANGER - SPIONCENTRALER?

Det har på flera håll ifrågasatts om inte åtkilliga av de många kineserestaurangerna i väst fungerar som "spioncentraler" för kinesernas underrättelsetjänst. En kines som arbetar på en kineseresturang väcker ju inte lika stort uppmärksamhet som andra kineser i ett västerländskt samhälle. Det finns nu bestämda påståenden från andra underrättelsetjänster att kineserestaurangerna verkligen skulle ha spionerifunktioner. Det är emellertid i sambandet viktigt att understryka att detta naturligtvis endast gäller ett begränsat antal av de kineserestauranger som finns. Andra driva exempelvis av flyktingar från Kominant-Kina, som av naturliga skäl är starkt fientligt inställda till regimen i Peking. (ARSESS)

VAPENPRODUKTIONEN I KINA

Enligt en 700-sidig rapport om Kominant-Kinas ekonomi, som nyligen presenterats i den amerikanska kongressen, uppger att kineserna producerar vapen och annan militär utrustning för 16,5 miljarder dollar varje år. Det motsvarar nära 25% av Kinas totala industriproduktion. De sammalagda utgifterna för den kinesiska krigsmakten uppger vara ungefär 21 miljarder dollar, eller nära 11% av Kominant-Kinas bruttonationalprodukt. Siffrorna, som har tagits fram av Robert Dernberger, avser år 1974. Trots de höga talen innebär de en kraftig minskning av vapenproduktionen sedan 1972, då den svarade för mer än 30% av Kinas industriproduktion. (LE)

KINA HJÄLPER CHILE

Den kinesiska regeringen har nyligen utlovat att låna på 58 miljoner \$ i utbyte mot kopparleveranser. Kina har tidigare byggt upp goda relationer med Brasilien, och tycks nu fortsätta sitt arbete med att få fotfäste på den sydamerikanska kontinenten. (Affärsvärlden)

BROTTLIGHETEN ÖKAR I KINA

Kommunistpartiets teoretiska organ "Röda Fanan" har för första gången tagit upp den stigande brottligheten i Kina. Tidningens beskrivning stämmer dåligt men den bild av det brottfria samhället som den kinesiska partiledningen vill bibehålla utländska besökare. Enligt "Röda Fanan" finns det nu ett trängande behov att skärpa "proletariatets diktatur" för att skydda de breda massorna från brottlingar - såväl politiska som civila. Man nämner särskilt fiktjuvar och förskingrare. Bilden av den ökande brottligheten i "Röda Fanan" stämmer väl överens med de uppgifter som kommer från resande i Kina och från lokala radiosändningar i Kina. (Los Angeles Times)

FINLANDISERINGEN IGÅR

Finlandiseringen har fått en ny belysning i vårt Östra grannland. Den socialdemokratiska tidningen "Demari" frågade representanter för de fyra största partierna vad de ansåg om att fredspriset gick till Andrei Sacharov. Att kommunisterna fördömde pristagarvalet var väl inte ett förvåna, mer då att socialdemokraternas partisekreterare Ulf Sundqvist instämde, liksom Kokoomus' (moderaterna) ledare Harri Holkeri. Holkeri sade bl.a. att "MR Willy Brandt fick fredspriset var motiveringsarna sakliga. Mot den bakgrunden var det inte sakligt att belöna Sacharov." Holkeri sade sig ha hoppats att Urho Kekkonen skulle få fredspriset, för sitt värde vid säkerhetskonferensen i Helsingfors i somras. Bäst uppskattande teckon på "finlandiseringen" verkliga innebörd gavs dock av centerpartiets representant i "Demaris" rundfråga. Den centerpartistiska riksdagsgruppens ordförande Reino Karpola fann belöningen av Sacharov väl grundad. Det dröjde bara ett par dagar innan Karpola fick ta tillbaka sitt tidigare uttalande efter ingripande av centerpartiets ledning och partiordföranden Johannes Virolainen. Karpola fördömde därefter målstingspolitiken mot landets utrikespolitik, och dess goda förhållande till vissa främmande makter.

(Express)

MOZAMBIQUE OCH TANZANIA

Amnesty International kritiserar i en färsk rapport den nya regimen i Mozambique. Den nya FRELIMO-regimen, som trädde till i juni 1975, har redan upprättat fångläger för politiska fångar. Än så länge är de viktigaste lägren belägna i grannstaten Tanzania.

FRELIMO-ledaren Samora Machel uttalade sig nyligen vid ett massmöte om några drag i Mozambiques utvecklingspolitik. Han gick till valdsamt angrepp mot läkare och ingenjörer. Läkare var "slatugeggar" och Machel förklarade "Sjörarna är öppna - stöck från Mozambique, Åk till Sydafrika, Åk vart som helst." Dagen efter Maches tals stängdes alla privata läkarkontor, sjukhus och kliniker av beväpnade FRELIMO-soldater. Aktionerna mot läkarna uppfattas som Maches "hämd" på läkarkåren, efter det att han tjänat sig förfördelat under sin tid som sjukvårdsbiträde på sjukhuset i Lorenzo Marques. En motsvarande kampanj, men inte fullt så långtgående, pågår nu mot statstjänstemän i allmänhet. Många av dessa är vita.

I grannlandet Tanzania lägger man nu ner 2,4 miljarder kronor på att flytta huvudstaden från Dar Es Salaam till Dodoma i Tanzanias inland.

Såväl Tanzania som Mozambique får en dogmatisk marxistisk politik, och bägge staterna får frikostigt stöd inom det svenska u-hjälpprogrammet. Tanzania är s.k. programland för SIDA och Mozambique väntas bli det under 1976. (VTA, TTPI)

Bilden visar en sovjetisk robotbas i den somaliska hamnstaden Berbera. Sovjet satsar nu på att bygga ut flottbasen runt om i världen, och kanske då särskilt kring Indiska Oceanen. De indonesiska staternas fall har öppnat nya möjligheter, liksom FRELIMO:s naktövertagande i Mozambique. En sovjetisk delegation har nyligen besökt Kompong Som i Kambodja, för att undersöka möjligheterna att utnyttja staden som rysk flottbas. Motsvarande undersökningar pågår rörande Cam Ranh i Sydvietnam, som anses vara den bästa naturliga hamnen vid Sydkinesiska sjön. I Mozambique väntas ryssarna också snart nå avgörande framsteg. De tre nya baserna skulle komplettera tidigare styrkepositioner för ryssarna i Somalia, Bangladesh, Indien och Sri Lanka (Ceylon). (TTPI)

PUERTO RICO

Är förenat med USA i "sambandsform". En rad u-länder, med Kuba i spetsen, kräver självständighet för Puerto Rico, frågan drivas bl.a. av FN:s kolonialutskott. Den inhemska befolkningen på Puerto Rico har dock en helt annan uppfattning. Vid flera tillfällen har folkomröstningar om Puerto Ricos status hållits. Vid dessa har cirka 5% röstat för självständighet, 90% för en fortsättning av nuvarande system och 45% för ett upptagande som delstat i USA. Det finns alltså en betryggande 95% majoritet mot ett självständigt Puerto Rico. (SFI)

ELBRIDGE CLEAVER

En av de tidigare ledarna för Svarta Panter-partiet i USA har nyligen återvänt till sitt hemland efter sju år i utlandet - i Guinea, Algeriet, Nord-Korea, Frankrike och på Kuba. I USA är han efterlyst för mord i samband med en eldstrid mellan polis och Svarta Pantrar i Oakland, Kalifornien, 1968. Han arresterades omedelbart efter återkomsten till USA. Han förklarade samtidigt att "USA:s politiska system är det friaste och mest demokratiska i världen, trots alla sina brister. Cleaver var övertygad om att han skulle få en rättvis rättegång.

Svarta Pantrarna, som Cleaver övergav 1971, uppges nu ha ett par hundra medlemmar. När partiet hade som flest anhängare räknade man cirka 1.500 medlemmar. (LS)

DE VICE ROY AV KUBA

Charles Fuller och hans söner Bryce och Jonathan försökte rädda en bank i Virginia, kopade därefter ett flygplan och flög till Kuba. Fullers dödade tre människor i Virginia och var efterräkta för mord. Trots detta lämnade de i juni 1975 Kuba och återvände till USA. De arresterades omgående. Trots att alla tre riskerar livstids fängelse förklarade 22-årige Bryce Fuller för myndigheterna: "Ingenting i detta land kan vara så dåligt som det vi gick igenom på Kuba". Fuller förklarade att de hade arbetat på socherfältet på Kuba där de nästan "svält ihjäl", på grund av otillräckliga matrationer. Kubanerna måste arbeta sexton timmar om dagen och övervakas ständigt av regeringsagenter. "Alla på Kuba är fångar" förklarade Fuller. Fullers var på Kuba i tre år.

Allan C. Brownfeld

LIBYEN EXPANDERAR

Libyen, under Moammar al Khadafi, har nyligen annekterat ett 75.000 km² stort område i Sahara. Området omfattar en utlöpare från bergsmassivet Tibesti och innefattar bl. a. staden Aozou. Området tillhörde tidigare Tchad, men Tchad hade inte några resurser att sätta emot Libyen. Området uppges innehålla vissa urantillgångar, något som Khadafi är intresserad av främst för militärt bruk. (NSG)

GENERAL SPINOLA TALAR UT

General Antonio de Spínola, den moderata presidenten i Portugal under tiden närmast efter kuppen mot Cascaresregimen, har framlagt sina politiska åsikter i en rad intervjuer i den internationella pressen. Spínolas synpunkter på avspänningspolitiken framgår av en intervju som publicerats i det franska nyhetsveckomagasinet "Le Point": "Jag är oroad över att den iberiska flanken hos NATO kommer att blottställas. Vi tycks inte ha lärt oss något från andra världskriget. Jalta och Helsingfors har inte varit annat än fördömligheter för väst. Kommunisterna använder avrustningen som en täckmantel för infiltration. Bara de Gaulle var fullständigt medveten om detta förhållande. Tro mig, kommunisterna nuvarande politik är ett allvarligt hot mot den fria världen".

SÅ PLANEKONOMISKT MÅNHÄLLE

I ett planekonomiskt månhälle som i Sovjet kan brist och överskott på samma vara förekomma parallellt. Ett aktuellt exempel kommer från staden Kishinev i den moldaviska sovjetrepubliken (nära gränsen till Rumänien). För några år sedan rådde i Kishinev stor brist på kylskåp. Man fick stå på väntelista för att få ett kylskåp. Idag har situationen i Kishinev förändrats. Man kan t.o.m. välja mellan olika märken på kylskåp. Folk väljer då kylskåp med bättre kvalitet, helt naturligt. Men affärerna som får stora överskottslager på kylskåp skickar inte tillbaka dem till fabriken. De anmäler istället att de har "undermålig kvalitet", även då så inte är fallet. Då får nämligen fabriken betala "böter" till försäljningsorganisationen. Och försäljningsorganisationen har av planmyndigheten fått i uppdrag att sälja ett visst antal kylskåp. Det enda sättet att klara sig undan ansvaret för detta åläggande är att försäljningsorganisationen får små leveranser. I Kishinev har på detta sätt stora lager av kylskåpet "Yarna" uppkommit. Samtidigt kräver försäljningsorganisationer i andra orter ökade leveranser av "Yarna-kylskåp". Men fabriken klarar inte av att leverera några, eftersom kapaciteten har använts till att bygga upp osynliga lager i Kishinev och andra städer. Den sovjetiska planekonomin klarar med andra ord inte ens av en enkel omfördelning av leveranserna när efterfrågan förändras. Ännu större är naturligtvis problemen när det gäller att ändra produkter och produktionsriktning. (ARBEES)

BAADER-MEINHOF-MEDELJÄLFARE NAZIST

En av dem som dömts för medhjäl till Baader-Meinhof-ligan i Västtyskland är den 53-åriga psykologiprofessorn Peter Brückner från universitetet i Hannover. Brückner ansköts som 18-åring om medlemskap i nazistpartiet (den 11 april 1940). Brückner blev sedan aktiv i "ESDAP-Ortsgruppe Zwickenau Sachsen". (minut)

NYTT DOKUMENT BELYSER KATYN-MASSAKERN

Nyligen presenterades i London ett dokument som belyser Katyn-massakern i Polen under andra världskriget. När ryssarna - i samarbete med Hitler - ockuperade Polen i början av andra världskriget avrättades ungefär 10.000 polska officerare (krigsfångar) i Katyn-skogen. Det är emellertid bekant att antalet saknade krigsfångar från krigsfångeläger i Kozielek, Ostaszkovo och Starobielsk är mycket större. Det var fångar från Kozielek som avrättades i Katyn. Ödet för de 10.217 som saknas i lägren Ostaszkovo och Starobielsk har tidigare inte klarlagts. Det nu aktuella dokumentet kommer från NKVD (hemliga polisen) i Moskva. Det är en rapport från chefen för NKVD i Moskva till ministeriet i Moskva. Dokumentet visar att fångarna i Ostaszkovo avrättades i Bologoye och fångarna från Starobielsk i Dergachi. Bägge dessa orter ligger i Sovjet. Dokumentet återfanns redan 1943 i Moskva, och smugglades till Polen efter kriget. Efteråt kom kommunisterna grepp makten i Polen höll man tyst om innehållet, men dokumentet kunde nyligen smugglas från Polen till Västtyskland, där det har publicerats. (TDP)

HEMLÄN OCH PRIS

I USA finns i flera delstater förbud mot att annonsera om priser för glasögon. Glasögon som framställs efter recept skall enligt lagstiftarens mening inte bli föremål för kommersiell propaganda. Resonemanget påminner i viss utsträckning om den svenska debatten om läkemedelsindustrins socialisering. En vetenskaplig undersökning har nu gjorts av annonsförbudets inverkan på glasögonpriserna. Det har visat sig att genomsnittspriset för glasögon i en stat med förbud (New Mexico) var 31,70 % medan genomsnittspriset i grannstaten Texas, utan annonsförbud, var 25,90 %. De stater som har annonsförbud hade mellan 25 och 100 % högre priser än stater utan annonsförbud. (GD)

KROATISK BEFRIBLSEARMÉ

Femton medlemmar av "Kroatiska Revolutionära Befrielsearmén" har dömts till fängelse i mellan 1½ och 1½ år av en kroatisk domstol. Befrielsearmén (HORA) uppgevs ha nära samarbete med exilorganisationen NRE (Kroaternas Revolutionära Brödraskap). Målbildningen för gruppen var att avskaffa det socialistiska systemet i Kroatien och skapandet av en självständig kroatisk stat. De dömda hade bedrivit guerillaverksamhet av olika slag i Kroatien. (ARBEES)

INGA KYRKLIGA KYRKOGRÄDAR

I den jugoslaviska staden Novi Sad har stadsfullmäktige beslutat att stänga alla i bruk varande kyrkogårdar. Man har istället öppnat en ny kyrkogård, där ingen hänsyn tas till de avlidnas eller deras anhörigs religiösa uppfattning. Alla begravningar måste framdeles ägas på den kommunala sekulariserade kyrkogården. (ARBEES)

ROBOTAR I KERRANÖSTERN

Stor uppmärksamhet har i pressen ägnats det faktum att Israel begärt att få s.k. Pershing-robotar från USA. Pershing-robotarna kan nämligen apteras med taktiska kärnvapen. Pershing-roboten har en räckvidd på 80 mil, vilket för Israel skulle innebära att man fick såväl Cairo som Damaskus och Bagdad inom "skottfält". Pershing-roboten är rörlig och kan avfyras i terrängen efter transport på fyra vanliga 5-tonns (medeltunga) lastbilar. Pershing-roboten skulle för Israels del innebära ett avjort militärt framsteg i förhållande till den nuvarande Lance-roboten som bara har en räckvidd på 11 mil. Lance-roboten har alltför kort räckvidd för Israels önskemål och är i detta avseende underlägsen den ryska SS-1-roboten som finns i Egypten och Syrien sedan 1973 resp. 1974. SS-1 har en räckvidd på 27 mil, vilket är tillräckligt för att placera så gott som hela Israel inom det område som hotas av egyptiska och syriskas SS-1-robotar. Pershing-robotar skulle eliminera Israels taktiska underläge på robotsidan. Men om Israel får Pershing-robotar från USA kommer likert snart krav på SS-12-robotar från arabstaterna. SS-12 har ungefär samma räckvidd som Pershing, men tar större vapenlast. (LE)

IDI AMIN OCH ISRAEL

Ugandas bisarre statschef Idi Amin höll en presskonferens i New York i oktober. Han skyllde staden New Yorks ekonomiska problem på "judarna och Israel" och berättade att han själv (!) hade sett hur israeliska soldater under kriget 1973 fick släpas till fronten fastkedjade vid de vapenpjäser de skulle betjäna. Samtidigt med denna absurda anti-israeliska och antisemitiska kritik visade Amin stolt upp ett fallskärmsjägarmärke som han fått under utbildning i Israel.

Amin förklarade vidare att "ingen råkar illaut i Uganda och ingen riskerar att dödas (som i London), ty Uganda är ett civiliserat land". Antalet dödsoffer för Amines politik uppskattas allmänt till tiotusental. (NBS)

SOVJET OCH IRA

I oktober 1971 beslagtogs den nederländska polisen 4 ton vapen på Schipols flygplats utanför Amsterdam. Vapnen var tjeckiska och på väg till provisoriska IRA på Nordirland. Leverantör var Ommipol, ett statligt tjeckiskt företag.

De har nya vapenleveranser till IRA avslöjats. Brittiska säkerhetstjänsten har lyckats fotografera en sovjetisk u-båt i en avseende belägen vik i Irlands sjö. Det uppges nu att sovjetiska u-båtar har levererat lådväs med vapen och ammunition på oövakade stränder i irländska republiken. Bland de levererade vapnen märks AK-47 (automatkarbiner), SKS (karbiner), RPG7 (raketer). Motivet för Sovjets stöd till IRA torde vara en strävan att skapa allmän orolighet i Västvärlden.

Den provisoriska grenen av IRA får alltså vapen från Sovjet. Den officiella grenen av IRA är helt kontrollerad av det moskvaavålliga Communist Party of Ireland. (SVD)

HONNORÄRSK DYNASTI

Nordkorea är den stat där personkulten har nått längst. Kim Il-sung, kommunistpartiets ledare, framställs i Nordkorea mer eller mindre som en gud. Personkulten tycks nu få en fortsettning även efter Kim Il-sung genom att den nu 36-årige Kim Chong-il, son till Kim Il-sung, utses till ny partiledare. De jättelika porträtten av Kim Il-sung på offentliga platser i Nordkorea kompletteras nu med porträtt av Kim Chong-il. Även övriga familjemedlemmar dras in i personkulten. Kims 1949 avlidna hustru lovprisades i Nordkorea med motiveringar som "ibland tvättade hon ledarens strumpor och torrade dem vid sitt bröst och ibland klippte hon sitt hår för att med det fylla ledarens skor". (LE)

FRANSKEI

Transkei är en del av Sydafrika. Men en del som skall bli självständig 1976. I Transkei bor cirka 1,5 miljoner människor från khosa-folket. Området är det mest frångångna och avancerade av Sydafrikas s.k. "homelands".

Nedan idag har Transkei en förhållandevis självständig provinsregering under Kaiser Matanzima och en fungerande provinsoberstyrelse, med representation från två partier, blanda helt dominerade av den svarta khosa-befolkningen.

Administrationn överföres nu successivt till khosa, och nu är bara 5% av den offentliga sektorns tjänstemän vita. 80% av Transkeis befolkning är sysselsatt i jordbruket, men en egen industrisektor håller på att byggas upp, till en stor del naturligtvis med sydafrikanskt stöd. Det nya landet kommer att ansöka om medlemskap i FN, men där har man redan börjat agera mot ett upptagande av Transkei, eftersom man anser att det är en helt sydafrikansk skapelse. (TTPI)

50 MILJONER FÖR MÜNCHENMORDET

Holländsterneexperten vid universitetet i Münster i Västtyskland, Rolf Tophoven, redogjorde vid en konferens som hölls av Arbeitskreis für Wehrforschung och Deutsche Gesellschaft für Wehrtechnik i Bonn, för finansieringen av de arabiske terroristorganisationerna. FLO och "Fedayin" understöds av oljeländerna och Tophoven uppgav att Libyens statschef Khammar al Khadafi överförde 5 miljoner brittiska pund (50 milj kr) till Al Fataha schweiziska bankkonton som ersättning för masskern på den israeliska olympiatruppen i München 1972.

SOVJET OCH CYPREN

Sovjet har sedan lång tid tillbaka ett starkt inflytande på Cypern. Nu nyligen undertecknad överenskommelse mellan Cypern och Sovjet, som undertecknades i Moskva av Cyperns finansminister Andreas Patoclidis och ordföranden i Sovjets kommitté för utrikeshandel Skatjkov, utlovar nu ytterligare ekonomisk och teknisk hjälp till Cypern. (NEZ)

TYSKAR VILL LÄMNA SOVJET

I Sovjet finns cirka 2 miljoner tyskar. Tyska Røde Korset har nu lagt fram en namnlista på 300.000 namn över tyskar som vill lämna Sovjet för att bosätta sig i Västtyskland. Förra året tillät 6345 emigrera från Sovjet till Västtyskland. (DW)

FLERPARTISYSTEM I EGYPTEN

Mahmud Abu Wafia har bildat en socialdemokratisk fraktion inom arabiska socialistunionen, Egyptens enda tillåtna parti. Wafia är släkt med president Sadat, och det uppges att Sadat inför Wafia och andra ställt i utsikt att Egypten skall tillåtas även andra partier än arabiska socialistunionen. (NEZ)

FINLAND - ETT MILITÄRT VACUUM

Chefen för NATOs nordeuropeiska styrkor, den norske generallöjtnanten Ryg, har betraktat Finland som ett "militärt vacuum". Han menar att Sovjet i en konfliktssituation skulle använda norra Finland (och eventuellt delar av norra Sverige) för att komma åt NATO-styrkorna i Nord-Norge. I Nord-Norge finns en tredjedels division stående NATO-styrkor. (Express)

DYRT MED JEANS

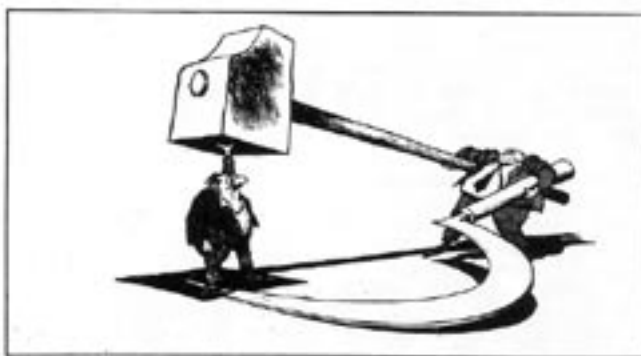
I hela Östblocket är amerikanska jeans högsta mode. Och naturligtvis hänger inte industrierna i de kommunistiska länderna med befolkningens önskemål. Det råder alltså stor brist även på jeans av den låga kvalitet som tillverkas inom Östblocket. För ett par årtion sedan amerikanska jeans betalades skyhöga priser. I satellitstaterna ungefär 300:- och i Moskva upp till 100 rubel (550:-), närapå en hel månadslön! (LE)

INDIEN

Diktaturen i Indien hårdnar. Genom tidigare utfärdade undantagslagar har regeringen rätt att arresterar politiska "brottslingar" utan att uppge anklagelsepunkter, bevisning eller rätt för den fängslade att få seken prövad i domstol. De indiska domstolarna har i stor utsträckning prövat - och frisläppt - åttakälliga politiska fångar. Nu har Indira Gandhis regering kommit ett nytt dekret som skall komma till rätta med domstolarnas benägenhet att upprätthålla rättssamballet. Den som frisläpptes av domstol skall utan ny anklagelse kunna arresteras på nytt - i upp till ett år utan domstolsprövning. (LE)

DAHOMÉY

Dahomey är ett litet land på Afrikas västkust. Landet har genomgått fem statskupper sedan självständigheten den 1 augusti 1960. Vid den (i skrivande stund) senaste kom major Mattieu Kérékou till makten. Han har förklarat att hans lands "ledetjärna" är den marxist-leninistiska ideologin. Kérékou förefaller vilja falla inom ramen för denna ideologi. Oliktänkande avrättas på löpande band. (MR)

CONTRA

MOT SOCIALISM - FÖR FRIHET

Oberoende politisk
kvartalstidskrift

Adresser:

Box 6082, 102 32 STOCKHOLM 6
Box 2035, 403 11 GÖTEBORG 2
Box 426, 701 06 ÖRNBERG 1

Prenumerations:

20 kronor

Ansvarig utgivare:

Christer Arkefors

Detta nummer

är presslagt 1975-12-01

Nästa nummer

utkommer i mars

Sydafrika mild- rar raspolitiken

Under det gångna året har Sydafrikas hårda apartheid-politik luckrats upp i flera avseenden. Det är möjligt, men inte säkert, att det är trycket från världsepinionen som gör sig gällande. Försvaret är ett av de områden där raspolitiken nu mildras.

Världspressen har på senare tid behandlat Sydafrikas allt starkare försvar. Förhållandevis lite skrivs smällertid om den icke-vita befolkningens växande betydelse för landets försvar. Att icke-vita engageras i Sydafrikas försvar är ytterligare ett exempel på Sydafrikas ansträngningar att lämna apartheid-politiken.

Minst 15.000 "bantus" får nu militär utbildning som soldater i Sydafrikas försvarsmakt. Utbildningen är densamma som för vita soldater, och man räknar med att utbildningen skall bli fullständig - även på de mest avancerade vapnen.

Då 48 unga instruktörer och officerare nyligen fick sina diplom vid en ceremoni på Bavalansportbasen, nära Pretoria, förklarade justitieministern i Transkei (ett av Sydafrikas s.k. "homelands") George Matanzima: "Vi måste alla vara beredda att försvara vårt land. Vi måste hålla samman - alla grupper, alla raser och alla Homelands." Premiärministern i ett annat Homeland (Basankulu), professor Hudson Mvanwisai sa vid samma tillfälle: "Också vi, den svarta befolkningen, vill vara med i Sydafrikas försvar... vi är människor och som människor måste vi ta vår del av ansvaret."

Vid installationen av Sydafrikas nye president N. Diederichs för en tid sedan, deltog svarta afrikaner tillsammans med andra färgade i festligheterna. Chefen för ett militärt träningscenter major André Pretorius, säger att det är stimulerande att arbeta med "bantusoldaterna. De är överväldigande i sin begeistring".

De första svarta officerarna har nu blivit utnämnda - sju löjtnanter. Nationalsammansättningen har ändrat lagarna så att även icke-vita skall kunna befordras. Därigenom kan man idag för första gången i Sydafrikas historia se vita soldater som gör honnör för en färgad officer. Och inom kort får man se vita officerare av lägre rang göra honnör för högre svarta officerare. Något sådant skulle knappast väcka uppmärksamhet i något annat land. Men i Sydafrika med sin raslagstiftning och sin historia ses det som en symbol för större förändringar som är på gång.

Nära Kapstaden finns det redan en bataljon på cirka 1.000 man som är rekryterade från den färgade befolkningen. De kommer alla att

få full militär utbildning. Efter häns kommer alltför färgade att utbildas. 1975 skickade en veterinärorganisation för indier som deltog i Sydafrikas styrkor under andra världskriget ett brev till premiärministern och begärde att en särskild indisk bataljon skulle inrättas vid marinen. Nu finns sådana planer och utbildningen är i full gång. 100 man är under utbildning och nästa år kommer ytterligare 100.

En talesman för Sydafrikas militära överkommando förklarar anledningen till att man inrättar den särskilda bataljonen: "Vi anser att indierna kan spela en viktig roll när det gäller republikens försvar - något som bevisades under andra världskriget. Nåre officerare och underofficerare väljs nu från den första utbildningsgruppen, så att utbildningen sedan kan skötas internt." Träningslägret är placerat på Salisbury Island, där det tidigare funnits ett indiskt universitet. Man har investerat en halv miljon rand på byggnader.

Även i de självtvyrande Homelands ordnas nu militärutbildning. En militär rådgivare har nämnt till Transkei, som har fyra miljoner invånare från khoosa-folket; rådgivaren skall välja ut personer som lämpar sig för att leda utbildningen i Transkei.

Premiärministern och hövdingen K.D. Matanzima säger: "Innan vi får full självtvändighet tar det sydafrikanska försvaret på sig alla kostnader för att bygga upp de nya militära enheterna - och vid självtvändigheten överlåts allt till Transkei. Jag behöver inte berätta vad det betyder för oss. Det är Sydafrikanska Republikens bevis för att den lutar på vår lojalitet och önskan att nedverka till stabila förhållanden."
Eric Brodin

ERVANOMAL-GUINEA

Vi har i ett tidigare nummer berört förhållandena i den forna spanska kolonin Ekvatorial-Guinea. Maoles Nguemas marxistiska diktatur är en av de hårdaste och mest hänsynslösa i världen. Bruno Stongwe var tidigare sekreterare för Nguemas parti i Malabo-provinsen (Fernando Po). Stongwe lyckades ta sig, sin farbror och sin lille son till fastlandet i Kamerun genom en fyra-dagars sjöfärd i en kano gjord av en timmerstock. Stongwe berättade om massavrättningar av misstänkta politiska motståndare till regimen, att alla skolor, kyrkor och sjukhus hade stängts och att sådana väsentligheter som elektrisk ström var ur funktion sedan flera månader. (DFFI)

FÄNGAR I SOVJET OCH ÖVRIGT FRIHET ÅR:

Nyligen har skrämmande uppgifter om fånglägren i Sovjet smugglats ut av några Volga-Tyskar, som fått emigrera till Västtyskland. Emigranterna berättade att de fått ett brev som stackits in mellan stockarna i en järnvägsleas med timmer som lossats på ett icke angivet ställe i Sovjet. I brevet berättades om slaveribataljögret nära staden Shulanoma i Ural-området. I brevet uppgavs att det fanns fångar som arresterats 1924, andra som blivit fånglade 1936-39. Brevet uppges vara skrivet på 7000 fångars vägnar. Fångarna hyser förhoppningen att de skall frigges, om berättelsen om deras förhållanden når ut till västerlandet. (OHR)

Den här tidningen säljs av: